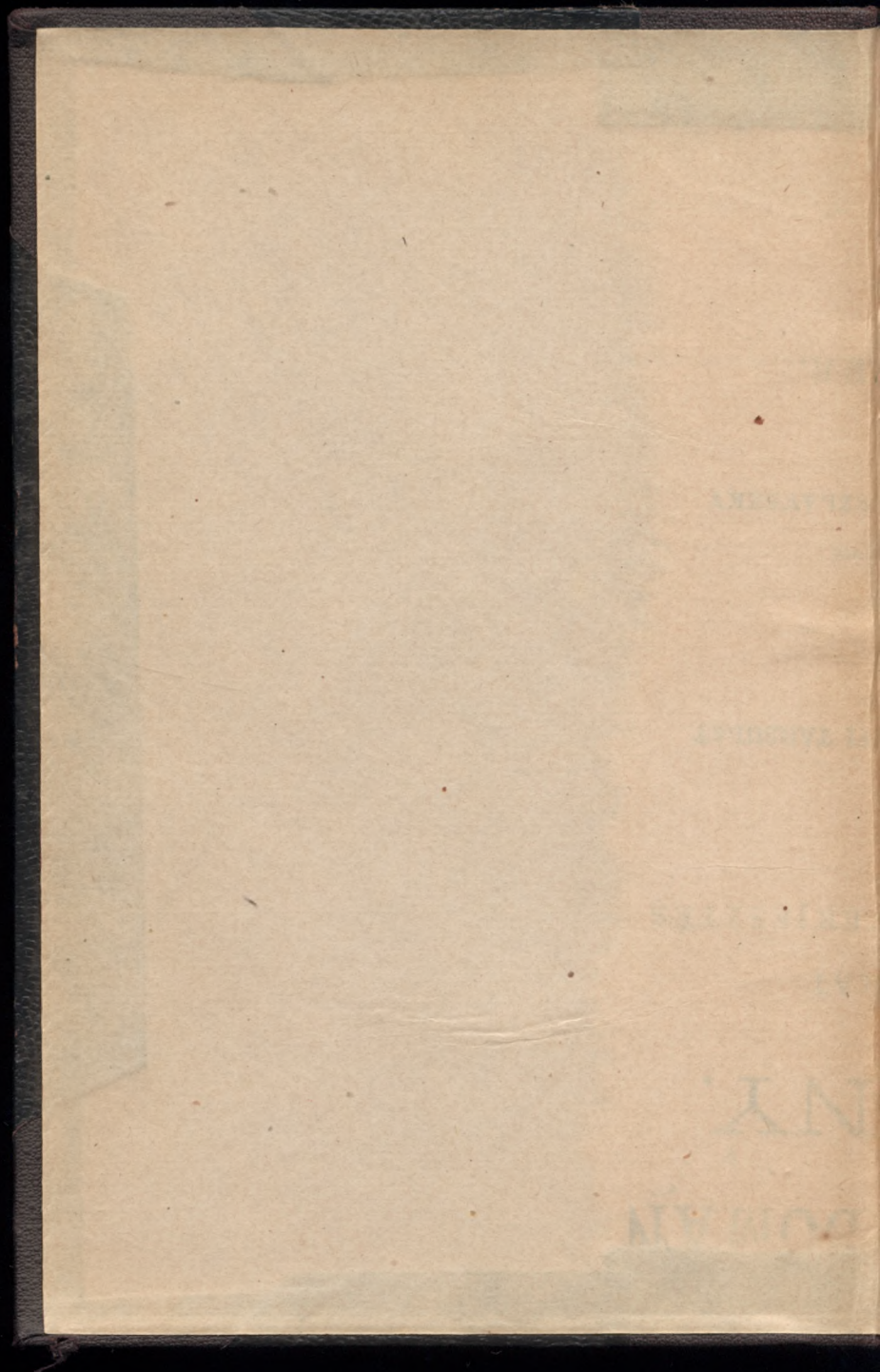
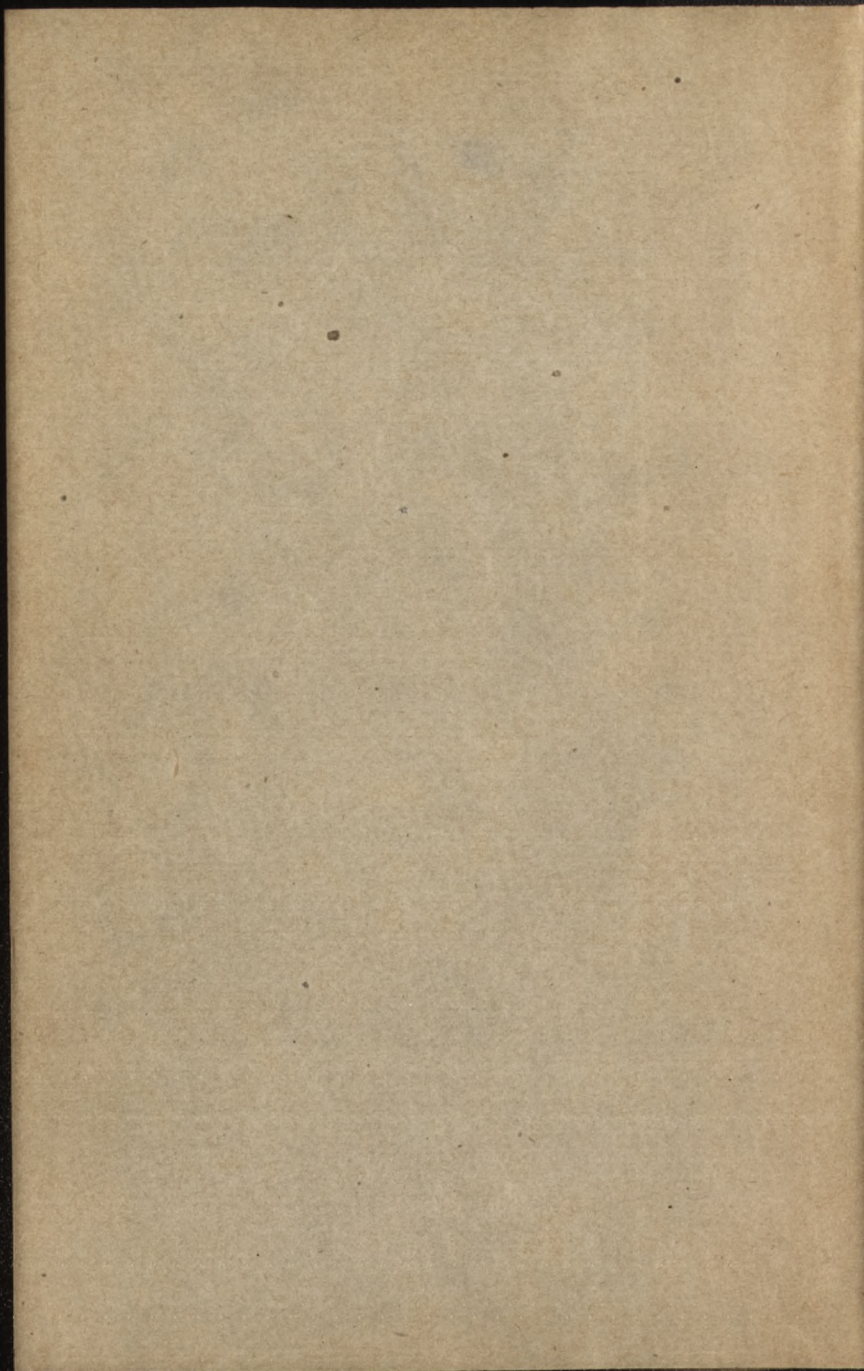
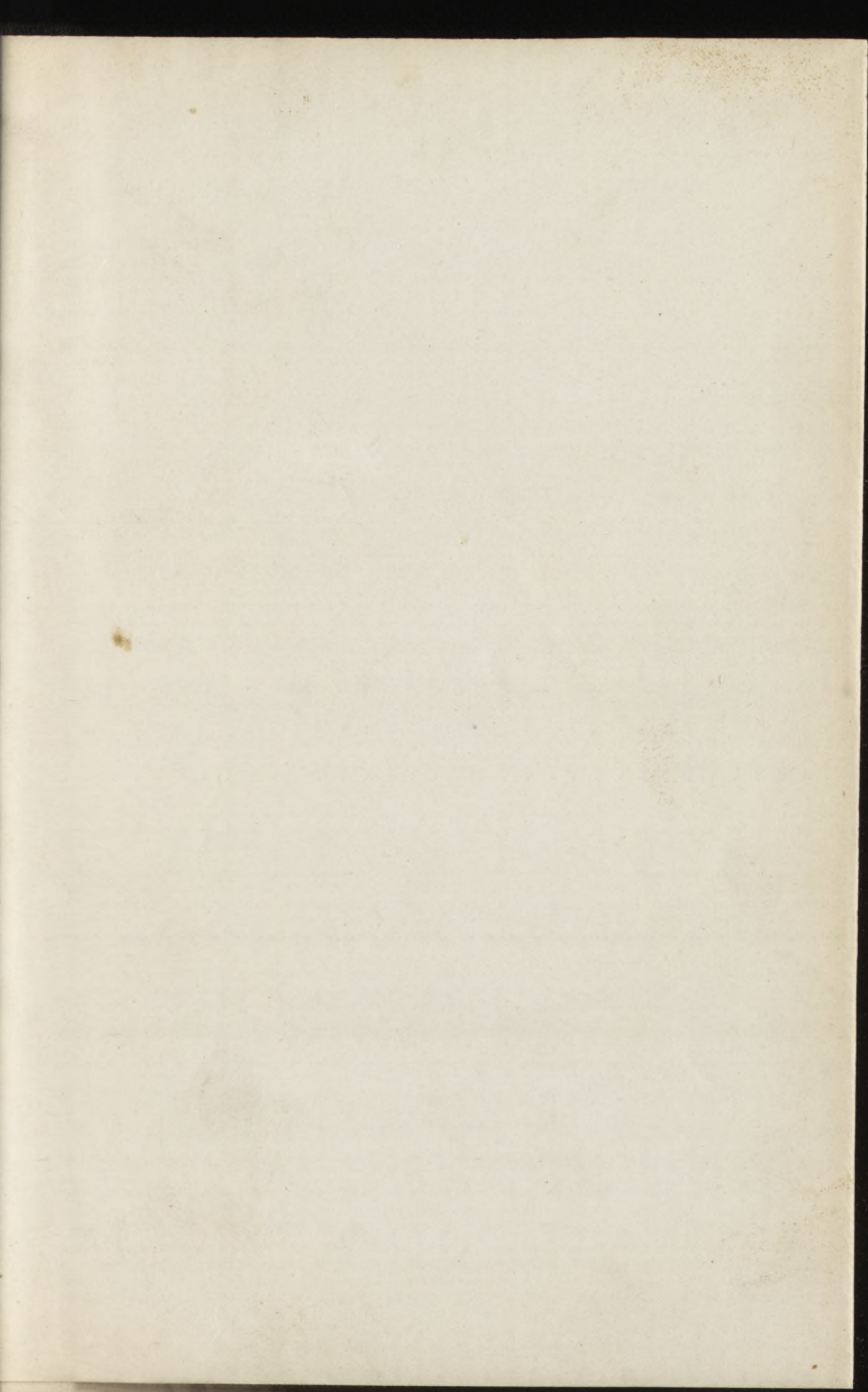

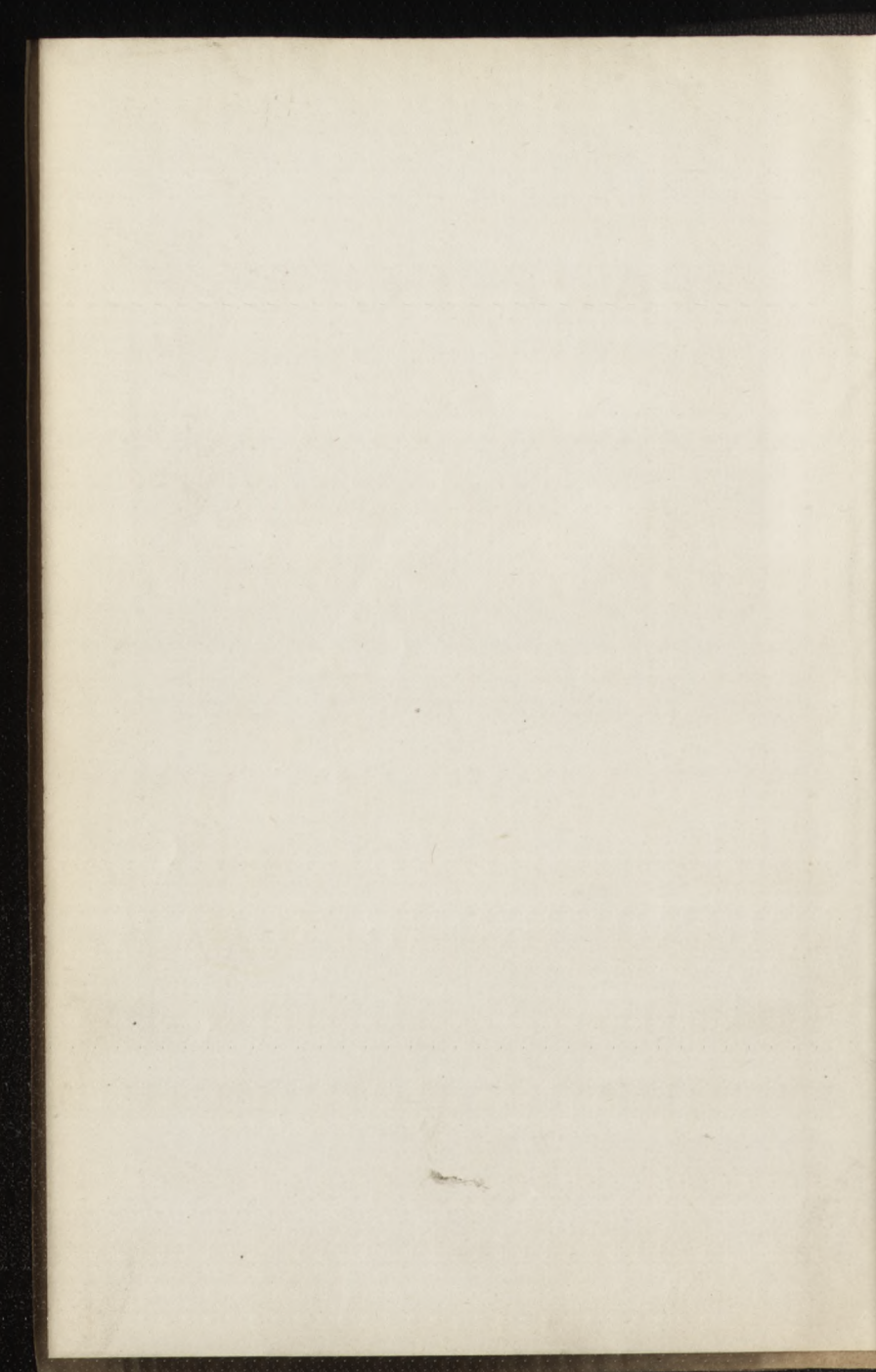
800428

1765. sh.

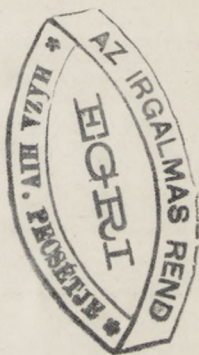
1765. sz.

PART FELÉ

VERSEK

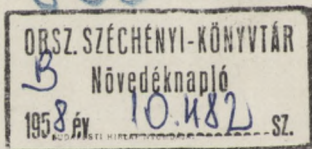
IRTA

HAVAS ISTVÁN

BUDAPEST, 1904

800428

IFJÚSÁG

Nagy.

Gárdonyi Géza úrnak,
mely biztelelem jeléül:

Bud., 904. XII. 10.

- a szerző.

Gond nélkül, vígan megy az ifjú,
Lépése víg, mint a zene;
A melle életörömtől feszül,
Vidám szive nagy tettekért hevül,
S ábránddal, álmokkal tele.

NEM TUDOM: ÉBREN-E...

Nem tudom: ébren-e,
Nem tudom: álmomban,
Egy csodás erdőben
Csodásan bolyongtam,
Minden kicsi bokorban
Zengett a csalogány,
Egő piros rózsza nyílt
Minden kis rózsafán.

Ez volt a szerelem
Bűbájos erdeje,
Ábrándos álmokat
Szőtt minden levele.
Rózsás felhők az égről
Mosolyogva merengtek,
A fákon egy ragyogó
Szivárvány pihent meg.

Gyönyörűt álmodtam
Ott én is jártomban,
Egy nevet, egy édest,
Míg elsóhajtottam.
S im, ott látom ráírva
Egy rózsalevéltre! . . .
Odaírtam lopva az
Enyémet melléje.

ÉN MÉG ERŐS VAGYOK ÉS FIATAL.

Én még erős vagyok és fiatal,
Utamra virág, napsugár nevet.
A terhet játszva hordják vállaim,
S az áldást? . . . Óh, az úgy se nehezebb!
A sors bánhat velem, a mint akar . . .
Én még erős vagyok és fiatal.

Játék nekem még: árkot ugrani,
És kedvtelés: átúszni a folyót;
Általtáncolni hosszú éjekeket,
Mulatni ott, a hol a borozók:
Hol mámoros a kedv és víg a dal . . .
Én még erős vagyok és fiatal.

Vigan bolyongok az erdőn, mezőn,
Tavaszzal éppen úgy, mint zord telen.
A csalogányok méla éneke
S a télvihar egyképp kedves nekem.

Nincs szebb dal, mint ha zúg, recseg a gally!...
Én még erős vagyok és fiatal.

A nyugalom le nem láncol soká.
Csapongó vágyam: sokszor egy leány.
Mi tartna vissza, ha szemembe néz,
Mi tartna vissza, hogy ha vár reám
Egy édes csók! Ez ám a diadal...
Én még erős vagyok és fiatal.

Izmom feszül, s kemény, mint az acél,
Vérem vígan foly, mint hegyi patak;
S fölforr, ha büszke indulat hevít.
Mellem kitágul, erem kidagad.
S ki bánt, vigyázzon, mert lesujt e kar...
Én még erős vagyok és fiatal.

És a haláltól is csupán azért
Nem félek, mert meghalni jól tudok.
Hevemmel azt is könnyen megteszem,
S ki ifjan éltem: ifjan kimulok.
Szép az, ha a virág nyílásba' hal...
Én még erős vagyok és fiatal.

ÉJ.

Pajkos csillagseregből
A hold a földre néz.
Babájával a juhász
Subáján heverész.
Vándorlegény az uton
Batyujával halad —
Én itt járok csendesen
Egy kis ablak alatt.

S magamban elgondolom :
Be furcsa ez az éj!
Mint te ott benn, leánykám,
Alszik a falevél.
Lágyan mormol a patak,
Búsan hajlik az ág,
Dalol a fülemüle,
S ugatnak a kutyák.

DOMB TETEJÉN...

Domb tetején vadalmafa magába'.
Juhász-legény pihenni ült alája.
Pihenne, de a gondja oly szomorú...
Előveszi furulyáját, belefú.

Szól a nóta, a furulya kesereg.
Vadalmafán mozdulnak a levelek,
Nyári szél a nótát viszi szerteszét,
Nótában a juhászlegény keservét:

„A madárnak gyenge madár a párja,
Gyenge madár a tisztartó leánya,
Még se szállhat, a merre a szíve száll...
Kalitkában hervadoz egy kis madár.“

...Lent az úton egy hintó megy csöndesen,
Benne ül egy úrileány könnyesen.
Oly halovány, mint a virág, ki beteg.
Megismeri, a juhász mit kesereg.

Int a kendő: Isten veled, te juhász!
De az csak ül, csak furulyáz, furulyáz,
Nem is látja bánatában a szeme,
Hogy egy leányt most visznek el messzire!

KÖNNYCSEPPEK.

1.

Meg nem értette, hogy a földön
A legnagyobb a szerelem,
Nem látta, hogy valaki érte
Úgy küzd, mint többé senki sem.

Nem tudta, hogy kicsiny szivében
Mily mérhetetlen nagy a gőg,
Nem hitte, hogy valaki hiven
Egy élten át szeresse őt.

Csak nézte, mily kétségbeesve
Adom fel a végső csatát,
Csak nézte, mint egy gőgös Isten:
Máglyán vesző áldozatát.

2.

Most már ne gondolj rám soha, soha többé,
Elválunk mi ketten örökkön örökké!

Kiölünk a szívből minden emlékszálat,
Cserélünk világot, lelket, szívet vágyat.
Járunk vigák közé: újongni, kacagni,
Közönyösen élni, a boldogot adni.
S halmozunk bűnre bűnt, és hibára hibát,
Míg jóképpel játszunk egy bús komédiát.

... De a hányszor csak vallsz kudarcot mindezzel:
Annyiszor halsz te meg ajkadon nevemmel!

3.

Jutok-e eszedbe néha, olyik napon,
A mikor elmerengsz egy-egy gondolaton,
Az eltűnt időből egy-egy röpke képen,
Egy-egy ábrándunkon, egy-egy reménységen.

Jutok-e eszedbe, mikor jársz a kertben,
A hol a rózsák közt csak rajtad merengtem;
A hol érintettem először kezedet,
A hol ábrándosan susogtad nevemet.

Jutok-e eszedbe, mikor alkonytájba
Bíborfényben úszik kis falutok tája,
Hol együtt sétáltunk a gyalogösvényen:
Mint király s királyné a tündérmesékben.

... Óh, hogy is ne jutnék! Álmodol te rólam,
Haragszol magadra szívből, megbánóan;
Kérdezed magadban, a mikor nem látnak:
Melyik szögletében járok a világnak!

4.

Óh, legyen hű, derék, nemes,
A kit szived megszeret;
Vágyakozzon szép szemedre,
Mint napra a kikelet!

Szerelmeddel fesse teli
Ábrándjai kék egét,
Oltárodon áldozza föl,
A mi benne tiszta, szép!

Foglalja be mindennapi
Imájába nevedet,
S el ne hagyjon soha úgy, mint
Te elhagytál engemet!

5.

Utolsó ez a dal tehozzád,
Utolsó ez a sóhajom.
Szerelmem tündérpalotája:
Hazajáró lelkek tanyája,
Leégett üszkös romhalom.

EGYKOR ÉS MOST.

— Lenau. —

„Visszavágyom a tájra, hol
Boldog voltam igazán,
A hol éltem, álmodoztam
Ifjúságom tavaszán!”

Igy vágyódtam a távolból
Hazám után, azt hivén,
Hogy a régi föld rég eltűnt,
Boldogságot hoz elém.

Végre vágyam teljesedett,
S a kis völgybe eljuték;
De a régi kedv szivembe
Nem jön vissza semmikép.

Köszöntök egy-egy szép helyet
Jó barátként kedvesen,
De szivemre búbánat száll:
Eltűnt innen kedvesem.

A kanyargó ösvény most is
Búvja erdő rejtekét,
De esténként nem keresi
Rajt' anyám már gyermekét.

Ki meghittén üdvözölsz ott:
Csacska bérci kis patak,
Oly idegen hangok nekem
E csacsogó víg szavak!

Óh fa, hol van a csalogány,
Ki itt zengett éneket,
S hol virágod, rét, a melyet
Róza nekem itt szedett?!

A virág, a csalogány s a
Jó lányka: mind oda lett,
S ifjuságom is velők szállt,
Mint egy tavasz-lehelet.

A KÖD.

— Lenau. —

Homályos köd, te elfeded
Előlem a napot,
A völgyet, a szép hegyeket,
A zúgó patakot.

Takarj be mindent, szürkesség,
Itt lenn az ég alatt,
S takard be, óh, mi egyre tép:
Szomorú multamat!

NÁDAS-DALOK.

— Lenau. —

1.

A fáradt nap bucsút mondva
Szép csendesen elpihen ;
Gyász-füzeknek árnyas lombja
Néz a tóra szeliden,

Tőled, édes, elszakadva :
Enyhülést a könny sem ad ;
Gyászt susog a fűzfa lombja,
És a szélben bűg a nád.

Látni véllek a távolba,
Kedves arcod rám ragyog,
Mint a lombok közt a tóra
Fénylő esti csillagok.

2.

Felhők árja fut az égre,
Vadul öntve záporát,
Búg a zord szél egyre kérde:
„Csillagod, tó, hova szállt?”

S a tűnt fényért fel-feltúrja
A tó mélyét oda lenn.
Hű szerelmed lelki búmra
Nem ragyog már sohasem.

3.

Titkos úton, alkonyatkor
Kisurranok csendesen
A tóhoz: a puszta parton —
Rád gondolok, kedvesem!

Az éj árnya hull a lombra,
S a nádas bús titkait
A szélben fájón susogja,
És sírnom kell hosszan itt.

S mintha halk hangod csendülne
Az éjben, a tó felett;
És a vízben elmerülve
Elhal édes éneked.

4.

Alkonyul a nap;
Vészes fellegek
Zúgva szállanak,
S fojtó szél lebeg.

A villám kigyúl,
Cikkáz szilajon,
Képe átvonul
A sötét tapon.

Röpke pillanat . . .
S látlak tégedet
Futni, és hajad
A szélben lebeg.

5.

Fénye rezg a holdsugárnak
A nyugvó tó sík vizén,
S körbe' halvány fényrózsákat
Fest a nádas zöld színén.

Szarvas is a csendes éjben
Szétttekint a domb alatt.
Föl-fölijednek a mélyben
Alvó vizi madarak.

Sírva kell a földre néznem,
S lelkem rejtett mélyin át:
Emléked vonulni érzem,
Mint egy csöndes estimát.

SZERELMI ÜNNEP.

— Lenau. —

Pacsirta kúszik boldogan fel
Édes dalának fonalán ;
Az erdőn illat száll özönnel,
S dal a sok dallos ajakán.

Oltárok állnak fénybe vonva:
A meddig csak ellát szemed,
És hirdet a szív zengve-bongva
A szerelemnek ünnepet.

Smaragd-csillárokon e dómban
Rózsákat gyűjt a kikelet,
S a szív repesve, áradóan
Áldozni mind a hány siet.

TÁVOLBAN.

— Lenau. —

Ezt a rózsát itt szedem
Távol idegenbe',
S hozzád vinném, kedvesem,
Hozzád, ha lehetne!

De a míg a messzeség
Útjait bejárom:
Elhal, mert a rózsá-lét
Elrepül gyors szárnyon.

Ne menjen el senki se
Kedvesétől messzebb,
Mint a meddig frissibe
Neki rózsát szedhet.

Mennyiről a csalogány
Szálát hoz fészkébe,
Mint a meddig dala száll
A hajnali légbe.

HERVADT RÓZSA.

— Lenau, —

Lapozva régi könyveket,
Egy hervadt rózsát leltem ott.
Cserben hagy az emlékezet,
Ki adta: nem tudom sehogy.

Mint a nyáresti fuvalom:
Oly röpke az emlékezet.
Időm lejár s azt se tudom
Majd egykor, hogy ki szeretett !

A HÁROM CIGÁNY.

— Lenau. —

Egyszer, útmenti fűz alatt,
Három cigányt találtam,
A mint kocsim lassan haladt
A puszta homokjában.

Az egyik állván, hegedült,
Tüzét hő dalba lopta;
Az esti nap, míg lemerült,
Biborfényébe vonta.

A második pipázva a
Bodros kék füstre nézett,
Oly vigan, mint a kit soha
Egy percnyi bú sem érhet.

A harmadik a földön im,
Cimbalma fent az ágon;
Szél játszott ennek húrjain,
Az ő szívével: álom.

Kopott ruhájok rongyai
S a tarka-barka foltok:
Mi gúnyolhatta volna ki
Büszkébben még a sorsot!

Ha éltünk elborul, nekem
Ott három megmutatta:
Hogy' fojtsunk el bút könnyeden
Álomba, füstbe, dalba.

Sokáig néztem vissza még
Kocsimról, távolodva:
Bronz-szín arcukra és sötét
Szénfekete hajokra.

NÉZD A FOLYÓT!*

— Lenau. —

Ha a boldogság elhagyott,
És nem tér vissza többé:
Nézd a folyót; im a habok
Tűnnek, vesznek örökké!

Óh nézd, szegezd rá szemedet,
S szíved könnyebbnek érzed,
Ha onnan, mi kedves neked:
A sors mindent kitépett.

Óh nézd, és ne is menj tovább,
A míg nem törsz ki könnybe,
És nézd az omló könnyön át,
Mint fut hab habra törve!

* Lenau hattyúdala.

Álom ér, s elfeledkezel
A vérző szív sebére,
S folyamként zúgva folyik el
A lélek szenvedése.

THE
LIBRARY OF THE
MUSEUM OF COMPARATIVE ZOOLOGY
AT HARVARD UNIVERSITY
CAMBRIDGE, MASS.

ÁRBAN

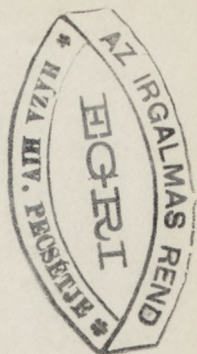
Oh, több árnyék, több búbánat
Van e földi szűk zugokban,
Mint a mennyi fény, ragyogás
Van a napban, csillagokban!

KÉRDÉSEK.

Kis szikra ott fent, csöpp, parányi pont,
A kit csillagnak a föld népe mond,
Égő szeme a messzi végtelennek,
Titokzatos világ a földi szemnek:
Több-e, mint földünk, e vénhedt elem,
Korlátlan-e ott fent az értelem?
A bölcsesség: az-e, és vajh szabad,
Kit láncra ver e föld, az akarat?
Tud-e magasba szállni ott az elme,
Tájékozódni a nagy végtelenbe',
Keresve a teremtés titkait,
A valóság és hit határait?
A szívben élnek ott vágyak, remények?
Csalódás, fájdalom fent is az élet?
A szép, a jó: hull-e ott is a porba,
A szabadság sínylik-e letiporva?
A szegények, árvák és elhagyottak:
Hulló prédái-e bűnnek, nyomornak?

Aranyborjú ott is az ima tárgya,
Önzés a szív mindenható királya?
Biborba' jár-e a bűn és selyembe',
Az erény rongyban, sirva, számkivetve?
Úr-e a dőlyfős a szerény felett,
És álcégér-e csak a szeretet?...

...Csend. Hangtalan a tiszta nyári éj,
Szelid gúnynyal néz rám a holdkaréj,
A csillagóceán némán ragyog,
És hullanak a hulló csillagok.

ARBAN.

Egy csillag int felém az égen,
Lent egy folyó hív, csalogat...
— Szívemre a reménytelenség
Reárákott ónsúlyokat.
Nem szállhatok már a csillaghoz,
Hiába, szárnyam elveszett.
Magasban vagy, csillag, magasban,
Sohsem találkozom veled!...
S itt csak zúg a folyó vad árja,
Csak hív, csak egyre csalogat.
...Tündérek jönnek föl a vízből,
És lejtnek csábos táncokat.

TEMETŐBEN.

Feledve zajt, gondot, mámort, dicsőséget :
Mély szomorúságod árnya megigézett,
Virágos temető, bús álmok szülője,
Törékeny sorsunknak sötét hirdetője !

Illetődött szívvel léptem át kapudat,
Perc embere : én, kit megejt a hangulat.
Ki tobzódtan imént az élet hevében :
Itt állok, mint az árny : szótlanul, sötétben.

A szagos kakukfű mily dúsan tenyész itt !
Bódító illata, mely szinte elszédít,
A forró sugárral oszlik el a légből . . .
Igy megyünk át mi is örök semmiségbe.

Ide jut mindenki, hirdeti az irás,
Egyformán nyugszik lent : bölcs és komédiás,
A vétkes, a rongyos, erényes és gazdag . . .
Egyként nő szívéből vadrózsa vagy maszlag.

Melyik volt a bölcsőbb, a különb, a jobbik !
Szigorú logikád biz ebben megbotlik,
Ha eszedbe veszed, hogy minden mulandó,
Eszmé, hited, léted : mind törékeny, gyarló.

Ki tudja közöttünk születése célját,
Csak *hiszed*, hogy lelked más világba lép át.
Vezess hát, hogyha tudsz, óh kevély bölcselet,
E sötétben sehol se látom mécsedet !

Sötét a tudásunk, mint az éji felhő,
Állítás, tagadás: egyre megy mindkettő.
A ki már elfáradt: itt fogják letenni,
Ennyi a bizonyság, egyéb semmi, semmi!

VÍZESÉS MELLETT.

Mért voltál oly büszke, patak,
Mért vágytál magasba,
Sziklák közé, szabad földre,
Töretlen utakra?!

Óh maradtál volna csak lenni,
Hol folynak társaid,
S mostad volna alázattal
A sziklák lábait.

Milljó cseppben fel-felzúgva
Hullsz alá a mélybe . . .
Igy visz a vágy engem is épp,
Életsorsod bús példaképp
Tárul itt eléembe!

HANGULAT.

1.

Azok a legszebb dalaink,
A miket meg sem írunk,
A miket a hulló, szóttalan
Könnyek között elsírunk.

A mik a röpke, névtelen
Sóhajokból fakadnak —
Örökre tűnt sugarai
Egy-egy szent pillanatnak.

2.

Fakó, préselt virág, a levele száraz...
A ki nekem adta, Istenem, hol jár az!
Vajh, jut-e eszébe, kiről álmokat szőtt —
Vagy tán elfelejtett, mint a hogyan én őt!

3.

Sugár topolyfa kint a pusztán
 Merészen tör az ég felé.
 Egy csillag ég az égi síkon,
 Sejtem, — szerelmes lett belé . . .
 Nyugodtan nézem, bús közönynyel.
 — Óh ábrándok hívő kora,
 Nagy célokért hevültem én is,
 S nem értem el semmit soha!

4.

Csöndes erdő mélyén járok,
 Sohajtani se merek:
 Oda lent a völgybe, mélyen,
 Egy vadgalamb kesereg,
 Vele érez ez az erdő,
 Vele érez a szívem . . .
 Tudom én is, mi a bánat,
 Tudom, mi a szerelem.

5.

Kelőben az ifju nap csókolgat egy ablakot,
 Pajkos, fényes sugara szerelmesen ragyog ott . . .
 Kurta félnap, — s délbe' már másért hevül oda fent,
 S a kis ablak körül a szomorúság árnya leng.

6.

Tele van az utca néppel,
 Rongyos, éhes csöcselékkal,
 Mely ordít, fenyeget:
 Kenyeret, kenyeret!

S jön a kard, bot, szurony... Elég,
Pusztulj innen, te csőcselék!
Mit akarsz, kenyeret —
S osztják az ütleget.

A TARLÓN.

Ne sírj a kopár őszi tájon,
Töröld le könnyedet,
A bűgő szárnyu szél-sirámok
Nem gyászról zengenek!

Panaszhang nincs a hervadásban,
Se zavaros zene,
Az élet sorsa, hogy arasson
A halál csontkeze.

Nézd, a varjak milyen vidáman
Hozzák fönn a telet!
Csak a tarló késő virága
Sáppadtan megremeg.

Csak a kinek tavasza nem volt,
Egy fényes napja sem,
Az sírhat csak a puszta tarlón
Sokáig csendesen.

A FÁKRÓL.

I. A virágos fa.

Ezek a hófehér virágok
Lehullanak a porba mind,
A hogy az életküzdelemben
Eltűnnek kedves álmaink.

A gyorsan múló földi létben
A szépnek gyászos sorsa az...
— S te sírsz, hogy hull arcod virága,
És elszáll az édes tavasz!...

II. A virágtalan fa.

Üde ákác ez a virágtalan fa,
Nap-nap után el-elmegyek alatta,
S hiába várom, hogy majd megered,
Hiszen a többiről már
Le is hulltak a viráglevelek!

Mintha csak itt egynémely ember állna,
Kinek nem volt soha eszméje, álma,
Kit nem vitt a magasba képzelet,
Csak élt a föld porában,
És sohasem csalódott, szenvedett.

III. Az útmenti fa.

Az ő rügyeit is kibontja a sugár,
Ha virágok nászán eljön a kikelet;
Szerelmesen ő is halk esti szélre vár,
Mely leveleivel susogva enyeleg.

De nem soká virul illatos virága,
Időnek előtte elhull, elenyészik;
Az út pora fölszáll ragyogó szirmára,
S a poros virágon a harmat sem fénylik.

Álmát zavarják a robogó kerekek,
Kora-hullt virága lent a sárba vegyül,
Szinüket veszítik az üde levelek,
Dalt zengeni reá még a madár sem ül.

— Útmenti fa, sorsod ama költők élte,
Kik közönyös népnak adják lelkek fényét,
Dalukra nem fogan a kor meddő méhe,
A kik csak álmodják nevők dicsőségét!

A kiknek a lelke idővel elfásul,
S szívükből egy sugár örökre elveszett:
Az, a mely megóv a kora hervadástul,
Az, a melyben újul az erő s szeretet!

VIRÁGÉNEKEK.

I.

Ha a szerencse egyszer kedvezett,
És egy csodás virághoz elvezet,
Melynek szépsége, bája elragad:
Ne légy mohó, fékezd meg vágyadat!

Áldd meg szivedből azt a szent helyet,
Hullasd reája örömkönnyedet,
Minden rögére hintsed csókodat!...
Nincs ily szerelemnél szebb gondolat.

Csak arra járj, csak őt szeresd hiven,
Titkos utad ne lássa földi szem.
Legyen a hely megszentelt templomod,
Melyben a legtisztább szívláng lobog!

Ha szenvedsz érte, könnyen meg ne bánd,
Ha epedsz érte, le ne törd, csak áldd!

Mit ér a szívre tűzött tört virág,
Ha elvész benne egy egész világ!

Ha a szerencse egyszer kedvezett,
És egy csodás világhoz elvezet,
Melynek szépsége, bája elragad:
Ne légy mohó, fékezd meg vágyadat!

II.

Nem egy csókra vágyom, nem is ölelésre:
Örök küzdelemre, örök epedésre.
Hogy el ne érjelek, míg utánad járok,
Ne hozzam a földre a legédeseb álmot.
Szenvedjek itt inkább bús rajongó szívvel,
Minthogy képed lássam gyarló földi színben!
Csókban, ölelésben emésztő tűz lángol:
Meghalsz a szívemnek, hogyha erre vágyol.
Óh, maradj magasban, hogy fehér lelkedet
Olthatatlan vágyam sohase tépje meg!

VALLOMÁS.

Ha titkon, lopva gondolok rád,
Mikor nem sejti senki sem,
Csendes magányom rejtekében
Csodás világra lel szívem . . .
Ha titkon, lopva gondolok rád.

Mint egy magasztos szent imádság,
Mint egy fohász, halk lehelet;
Mint távoli szelíd harangszó,
Úgy éri képed lelkemet,
Ha titkon, lopva gondolok rád.

Nem hágysz magamra, elhagyottan,
Fenséges lényed jár velem,
Elérhetetlen magasokban,
Beláthatatlan mélyeken . . .
Ha titkon, lopva gondolok rád.

Óh boldogság rejtett szigetje,
Bűbajos álom, szent világ,
Milyet az élet sohasem adhat,
Mit csak a költő szeme lát! . . .
Ha titkon, lopva gondolkodok rád.

TE RÓZSZASZÁL VAGY . . .

Te rózsaszál vagy,
Én tövis vagyok;
Te napsugár vagy,
Én csak éj vagyok.
Te szivárvány vagy,
Én felhő vagyok;
Te csalogány vagy,
Én vihar vagyok.
Te fény vagy és élet,
Én halál vagyok,
Örök ellentéted,
Leláncolt rabod.

A SZIGETEN.

Oly szomorú ma itt az este,
Sötét van, nem jött fel a hold.
Sáppadtan lépünk egymás oldalán,
S beszélünk halkán, mint az árnyak,
Kiknek szeretni, élni nem szabad.
A jázmin-bokrok mozdulatlanul
Meresztik ránk virágszemeiket,
A hársak bódító illatot ontva:
Tán így szánják szegény szívünket.
Alant a vén Duna fel-felmorajlik,
Oly ijesztő a hangja,
Mint egy vészes sikongás,
S félő szívem még jobban megremeg.
Sötét a föld, akár szerelmem,
Eltűnt a fény, mint a hit a szívemből;
Távol s közel: mind egybefolyva,
Multam s jövőm alaktalan romokba:

Óh gyujts, ha tudsz, egy csillagot!
Mért nézel rám olyan borúsan,
Mért oly sötét szemed,
A hangod miért remeg?
Mért mondod, hogy temető a szived,
A melyben már nem nő virág?!
Óh, be szebb volna mostan,
Ha két szemed kigyulva fényben,
Alkotna nékem csillagot,
A kit követnék sorsom éjszakáján!
A ki vezetne, ha eltévedek,
A ki nem hagyna csüggedésben,
Ha könnyek nélkül összeroskadok,
Mikor nem lát kíváncsi szem.
... Az utunk véget ért. Nézd, villam árja
Vakítja a borús szemet,
Ujongó zene lop a szívbe mámort;
Víg arcok a bortól kigyúlva
Köszöntik a boldog szerelmet!
Óh, jöjj te is: vigadni, élni,
Kacagva itt a többivel!
Nehogy az élvező seregből
Egy is megsejtse, hogy nincsen reményünk,
Hogy árny vagyok, s már rég nem élek,
És hogy két szív találkozott
Egy szomorú nyárestén — holtan.

ÓH, NEM ÚGY LESZ . . .

Óh, nem úgy lesz, nem úgy, a mint elgondoltam,
Nem úgy végezték ezt fent a csillagokban!
Két külön bolygóra írták a nevünket,
A kik pályájukon haladva: egymáshoz
Sohasem kerülnek.

Óh, nem úgy lesz, nem úgy!... Törbe csalt reményem,
Délbáb-mezőre könnyelműen léptem.
Hiú sugarakból szövögettem álmot.
Mint a szedett tőke az őszi határon:
Most olyatén állok.

Csalódni, csalódni: az én sorsom ennyi,
A földön kívüled senkit sem szeretni;
Éretted küzdeni, míg nézed kevélyen,
Hogy halok meg százszor naponként is sötét
Kétségbeesésben!

Óh, nem úgy lesz, nem úgy! Nem jössz vissza többet,
Célod el van érve, szívemet megtörted.
S beteg szívemmel is, jaj, megkönnyeznék,
Ha könnyre fakadna még egyszer énbennem
Az elfásult lélek!

Óh, nem úgy lesz, nem úgy!... Hogyan is lehetne,
Más ábrándok képe van a te lelkedbe,
Más a szived álma, más vagyok én neked —
Távolabb vagyunk, mint a végtelen égen:
A nyugat és kelet.

LÁTOD, ANYÁM!

Szivem boldog örömben úszott,
Látogatóba jött anyám.
Sokat beszéltünk, s végül így szólt
A csendes este folyamán:
„Későre jár, fiam, bocsásd meg:
Fáradt vagyok, lepihenek;
De nincsen itt az imakönyvem,
Add csak kölcsön a tiedet!”
... „Az imakönyvemet?” — S zavarban
Pirulva lesütöm szemem ...
„Mivé nem tett az élet engem,
Látod, anyám, el is feledtem,
Hogy imakönyvem nincs nekem!”

PART FELE

Ah, part felé! De merre, hol van,
S ki tudja, hogy rád ott mi vár!
Eléred-e, s ha el, milyen lesz:
Virágos, zöld, vagy holt, sivár?
Ne kérdd, csak hidd, hogy a legszebb lesz,
S őrizd erősen e hited',
Hadd szálljanak röpkén az évek,
Gyönyört hadd álmodjon szived:
Míg törsz, míg futsz a part felé!

PÁSZTOR-DAL.

Olyan vagyok csak, mint a hegyi pásztor,
Ki dalra kezd, friss dalra, valahányszor
Erinti lelkét tiszta indulat,
S a kürt szíve dalának szárnyat ad.
A kit vígságba, kéjbe von a lét,
Az nem hallja meg üde énekét;
Kinek kora dér hullt ifju szívére:
Az csak tovább megy, ezt a dalt nem értve.
S míg életútján síváran halad,
Fáradtan roskadoz teher alatt,
Könnycsepp se hull fásult szemébül,
Mert szíve a daltól nem épül.

De néha mégis valaki megáll
A hegy alatt, az erdő fáinál;
Megáll s meghatva élvezi a dalt,
Melyet az egyszerű lélek sugallt.

Edes gyönyörben gondja elpihen,
S mély hálát érez lelke mélyiben.
A pásztor nem is tudja meg talán,
Hogy valaki megenyhült friss dalán,
A ki többé nem látja a hegyet,
De soká hallja még az éneket . . .

Ha dalra kezdek: szívem kényszerít,
Dicsőség, érdek: engem nem hevít.
Akaratlan jó nótám mindahányszor,
Olyan vagyok csak, mint a hegyi pásztor.

ÚJ SZERELEM.

Hiába küzdöttem oly hősen ellened,
Te vagy az erősebb, legyőztél engemet!
Szeretlek, szeretlek.

Csalódott szívemben friss rózsák fakadnak...
A régi angyalért szebb vagy te angyalnak.
Szeretlek, szeretlek.

A régi szemekért tündöklőbb kék szemed,
Tavaszt sugározva a mint rám emeled...
Szeretlek, szeretlek.

Rég kihült csókokért égőbb piros ajkad,
Hazug mosoly helyett te szived odadtad.
Szeretlek, szeretlek.

Az új vetésnek tán lesz már aratása,
Újon kelő napnak száll rám ragyogása:
Szeretlek, szeretlek.

VELED . . .

Veled szeretnék lenni mindig,
S nem válni tőled egyre el;
Szemed mélységén elmerülni,
Mely egy világot átölel . . .
Veled szeretnék lenni mindig.

Hallgatni szived dobbanását,
Szerelmi vallomásodat,
Kihúnynyi lángjaid tűzében,
Mint egy szép nyári alkonyat . . .
Veled szeretnék lenni mindig.

Hogy csillagként szálljunk az égre,
Hol végtelen a szerelem,
S kiolthatatlan lángban égve
Lobogjunk a zord éjjeken:
Veled szeretnék lenni mindig!

A BUDAI BARÁT.

Mért ültök oly búban mostan, ti magyarok,
Vitézi nótára nem nyilik ajkatok!
Érintetlen mért áll gyöngyborral a kupa,
'Sz elűzve a török, szabadon áll Buda!

— Szabadon, szabadon, de mi esett benne,
Lehullott egy csillag, egy magyar levente.
Acél volt a karja, két szeme zsarátnok,
Kiből a vitézek hős tüze sugárzott.
Hitetlen pogánynak volt rettentő vésze,
A Jézus hitének fiatal vitéze.
Hogy törne, hogy menne a pogány törökre,
Ha nem vitték volna a Szentgyörgy-terére,
Ha nem adták volna cseh pribék kezére! . . .
Szép Hunyadi László kimult mindörökre.

A hívő léleknek ád emelő szárnyat
Az Úrnak, szent napja: a csendes vasárnap.

Hívó harangoknak szárnyaló szavára
Mennek tornyos Budán ájtatos imára.
Imhol a szent barát alázatos képpel
Áhítatos csendben a szószékre lép fel!
Sanyargatott testét durva daróc fedi,
Zengő szava szivek húrjait pengeti.

„Óh, támadj fel köztük, kik hallgatnak engem,
És bennem is, Uram, hogy kiáltsam fennen
Igaz igazságát nagyságos nevednek,
Feddő szózatomat a magyar nemzetnek!
Magyarok, ti Isten kiválasztott népe,
Ti rátok sugárzott égi kegyessége,
Ama pusztaságból kihozván titeket,
Adta Árpádnak a négy folyóvizeket,
A kövér síkságot a három hegy alatt,
S diadalra vivő kegyes királyokat.
Kihívtátok mégis haragját ő neki,
Ostorával a ki a vétkest bünteti.
Ti királyi urak, hízog cselédek,
Ártatlannak vérét a midőn vettétek:
Fizettetek szépen vitézségér', jóér',
Lelketekhez illett éppen az a hóhér.

Vigasztaló szómat váltom szomorúval,
Isten-anyánk kertje harmatozzál búval,
Letépte szivedről a legszebb virágot:
Esküszegő kézzel koronás királyod!

Kora sirt ástatok szép jó urak neki,
Deli testét a föld majd csak jól elfedi,

Az idő meg lassan fölötte elhalad,
Szívéből illatos bús vadvirág fakad.
Nem is leszen itt ő többé utatokba',
De kihullt vére ráfreccscent arcotokra.
Jaj, ki mossza azt le, jaj, hiszen az éget,
Óh, a ti tettetek istentelen vétek!
Hű vérinek láttam a földre hullását,
Látom közeledni az ország romlását:
Igazságot osztó királyok királya,
Fordítsd mindenható szemedet hazánkra!"

*

Gyül siető nép a vén Buda piarcán,
Villám a szemében, harag ül az arcán.
Indulatos szóra ajaka kitárul,
Hallatja ítélő szavát a királyrul.
Növekszik a moraj, felhatol a várba,
Megijed a király — szalad Csehországba.

PART FELÉ.

Ha már túl vagy a három X-en:
Ifjúságodnak jó'jszakát!
Bucsúzz vigan, mosolygva tőle,
S kezd szépen el a férfi korszakát . . .
Lassan, vigyázva lépj a nyárba,
Ez már nem játszi kikelet;
Ne ülj fel könnyen csalfa fénynek,
De gyujts szivedbe meleget,
És nézz olykor a part felé!

Barátom, alapíts családot,
Szelíden fénylő tűzhelyet;
Keress egy tiszta rózsaszálat,
S nevelj hazádnak gyermeket!
A ki egykor folytassa véred,
S apjánál is különb legyen . . .
Madár is elvonul a nyárban
Csöndes fészkén szerelmesen . . .
Lásd, így gondolj a part felé!

Ah, part felé! De merre, hol van,
S ki tudja, hogy rád ott mi vár!
Eléred-e, s ha el, milyen lesz:
Virágos, zöld, vagy holt, sivár? . . .
Ne kérdd, csak hidd, hogy a legszebb lesz,
S őrizd erősen e hited,
Hadd szálljanak röpkén az évek,
Gyönyört hadd álmodjon szived:
Míg törsz, míg futsz a part felé!

AZT KÉRDEZI . . .

Azt kérdezi tőlem,
Szép aranyvirágom:
Hogy' vagyok azóta,
Hogy többé nem látom?

Hogy' vagyok azóta! . . .
Gyönyörűség élnem,
Itt uralkodom egy
Nagy erdő szívében.
Enyém most egy falu
Illatos határa,
Hetedhét országon
Nem akadna párja.
Király lett azóta,
Lám, a lovagjából:

Százezer vadvirág
Jóakaratjából.

Mikor a kelő nap
Friss fürge sugára
Pajkosan ránevet
Szobám ablakára:
Üzenet ez nékem,
Hogy az erdő vár rám . . .
Fent a nap fahegybe
Törekszik, hogy lássa,
Milyen a találkám.

Én szótlán' köszöntve
Megállok nagy csendben,
Ő rám nevet milljó
Fényes harmat-szemmel.
Boltivvé fonódik
Fejem fölött ága,
S fölzúg a vadgalamb
Méla orgonája.
Ezzel is csak mintha
Nekem udvarolna . . .
Úgy érzem itt magam,
Mint egy nagy templomba'.

— De ha egy magános
Kis virágot lelek,
Csak az Isten látja,
Mily forrón könnyezek.

Összeszorul szívem.
A nagy árvaságon,
S oda lesz egyszerre
Minden királyságom,
Egész boldogságom!

(Kelecsény, 1897.)

A MERRE ÉN...

A merre én el-eljárok
Tihozzátok:
Ott virulnak legszebben a
Vadvirágok.

Ott muzsika zendül minden
Bokron, ágon,
S szerelem kél rózsá-, virág-
Fakadáson.

Azt gondolom: ez a világ
Legszebb utja...
Pedig csak egy nagyvárosi
Sötét utca.

SZERETSZ-E?

(Egy kis bronz-szoborra, 1898 febr. 2.)

Óh nézd, be kedves, be szép kis szobormű,
Mily megragadó, pompás gondolat:
Hajós-legény, a ki bátor, komoly, hű,
Kis csónakjába egy lányt hívogat!
Nézd, mily sugárzó arca van e lánynak!
Azt a legényt ez a lány szereti,
Hisz enged is már a szíves hívásnak:
Míg bájjal nyújtja kis kezét neki.

Ki régen vagy már álmaimnak álma,
Odadom, édes, e szobrot neked,
Hogy nézz, nézz arra a nagy boldogságra,
A mely e bronzba öntve rád nevet!
Az én vagyok: az a bátor hajós ott,
S te légy, szívem, az a boldog leány...
Nyujtsd hát kezéd' és hű szerelmi csókod',
S vigyen együtt a zúgó óceán!

Megyünk távolba, messzi tengerekre
A boldogsággal, mely szívünkben ég.
Csodás világra lelnek, kik szeretve
Együtt járnak az élet tengerét.
Karom erős, csak szólj, hogy merre menjek,
Elviszlek, hőssé tesz a szerelem!
De ha mégis hullám, hab eltemetnek,
Meghalsz-e akkor szívesen velem?...

Ki régen vagy már álmaimnak álma,
Odadom, édes, e szobrot neked,
Hogy nézz, nézz arra a nagy boldogságra,
A mely e bronzba öntve, rád nevet.
Tedd kis szobádba, s jól megmérlegelve:
Hányd meg lelkedbe' sorsunkat, szívem,
S gondolj a csodás, vészes tengerekre,
S hogy sírig szeretsz-e szívből, hiven?!...

ANNYI NAPPÉNY...

Annyi nappény nincs a földön,
Mint a mennyi a szívemben;
Annyi gyönyört nem álmodtam,
Mint a mennyit veled nyertem.

Annyi álom teljesedve,
Szívnek ennyi boldogsága:
Nem is illik valónak, csak
Tündérmesék országába!...

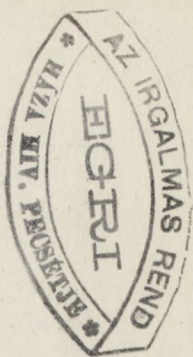
PEST UTCÁIN.

A nagyváros örök zajában,
Pest utcáin járunk-kelünk.
Egy szív, új pár leszünk maholnap,
— Kis fészek kellene nekünk.
Két egyszerű szoba, minek több,
Elélünk ott is boldogan,
Majd gondozod őket, galambom,
Tudom, nem lesz itt több olyan.

S nekem e zúgó ember-árban
Mi jut eszembe, óh, mi jut!
A régi álom édes képe:
Mutat nekem egy kis falut,
Közepén kis házat, fehérét...
Igy álmodtam meg ezt veled,
A mikor még neved se tudtam —
De már nagyon szerettelek.

Kis kert előttte, egy mögötte,
Nyilnak bennök a rózsafák,
És a piros cseréptetőre
Hull a fehér akácvirág.
Fenn a ducon ifjú galambpár
Okul rajtunk és csókra kap.
A kerti madár is dalolja,
Hogy nincs, ki nálunk boldogabb.

... Hiába, jól tudom, lemondtam ;
Álom maradsz, te régi kép,
A sorsomat más kéz vezette,
Nem az, a melyről álmodék.
Szeretem már ezt a nagy várost,
A mely kenyeret ad nekem,
S szemed kékjében elmerülve :
Tűnt álmok bűbájos világát,
Tudom, édes, hogy meglelem!

LEGENDA.

Lent a hegyek alján, a rónaság szélén,
Nyílik egy mohos sír éjféli holdfénynél.
S kilép egy hős, fején acélsisak ragyog,
Oldalán kard, a kit csatákban forgatott.

A, mint megáll, szétnéz, a szél is elhallgat,
Zsongó nesze kél csak a Dunán a habnak.
Köszönti a róna, Kárpát, Tisza, Duna,
Mert ő a nagy Árpád, e föld örök ura.

Gyönyörködve nézi a rég látott képet,
A fénylő folyókat, viruló vidéket.
Szólni kezd és szava, mint harang zengése:
Száll a hegyen, síkon, száll a messzeségbe:

„Óh, ki zavarta meg ezeréves álmom,
Ki sóhajt siromon sötét éjszakákon,
Ki panaszkodik itt szívszaggató hangon?
Több másfélszáz évnél, hogy itt egyre hallom.“

Ragyogó, tiszta éj. Jönnek fönt az égen
A Hadak-útján az elhalt hősök fényben.
Kigyúllad útjukon az égbolt peremje,
S ideleln föl-fölsír a bujdosó lelke.

Tört alakja maga a beszélő bánat,
Árnya csak a régi fényes daliának,
A kit a képekről képzelünk elénkbe...
„Ki vagy, te bús árnyék?” — szól Árpád feléje.

Megrezzen az árnyék s így felel a csendben:
„En Rákóczi vagyok, dicső fejedelmem,
A ki sikra szálltam egy szál lobogóval,
A ki alvót kelték tárogtató szóval.

A ki a hazáért, Istenért kiálltam,
A ki csüggedetlen küzdtem a csatákban,
A kinek szavára jött az egész nemzet,
A kit szegény, gazdag egyformán követtek.

Ki könnyet hullattam a munkácsi sáncon,
A ki idegenben meghaltam rabláncon,
A ki halottan is élek gyötrő vágyban,
Mert bujdosó vagyok, kivetett, hazátlan!...”

Harag és könny között vivódva szól Árpád:
„Igy hord-e szívében a magyar nép hálát!?
Ily nemzedék támadt a hősök helyében:
Szabadság vezére, elhagytak, — de én nem!

Ki az én utódom, hogy nem ismer téged,
Hogy nem sujtja keze a hálátlan népet,

Hogy nem hozat haza világ pompájára,
Hogy nem teszi porod a hon oltárára!

Hová lett a hős nép, a kivel én jöttem!
Rákóczi nélkül én nem nyugszom e földben.
Én te veled megyek a török kriptába...
Szívtelen ország ez, ne járj itt hiába!"

...A mi fény, dicsőség, lelkesítő álom:
Hová szállt e földről, sehol se találom!
A hogy egymást marjuk, szeretetlen' vívjuk:
Hogy volna közöttünk az az ő szent sírjuk!

(1899.)

AZ ÁDRIÁN.

Óh tenger kékje, bájos környezet,
Ringassátok gyönyörbe lelkemet!
Hajóm, halkan szállj, mint a gondolat,
Mely a szívben kelt édes álmokat!

Óh Ádria, milyen szép vagy nekem,
Fölötted messze száll tekintetem,
S ott túl pihen meg a kék partokon,
Hol urak voltunk a dalmátokon.

Fényes időkbe visz a képzelet,
Vizedben ringatsz tündérképeket;
Itt húnyt le hazám déli csillaga,
Lehúnyt, azóta tart az éjszaka.

A tornyok és a büszke várak ott,
Melyeken egykor zászlónk lobogott:
Sötéten nézik most kék vizedet . . .
Hazám, el is feledték híredet!

Fényes gályáknak képe felragyog,
Lajos seregét viszik a habok,
Vitézi ének zengi *nagy* nevét . . .
Be rég dalolták ezt itt, óh, be rég!

Játékot űz a fénynyel képzelet,
Gyönyörben megfürösztí lelkemet . . .
Hajóm, halkán szállj, mint a gondolat,
Zajoddal el ne űzd az álmokat!

(1899.)

A LÉVAI VÁRROMON.

Nyugszik a nyári nap, rőt bibora
A földön izzó lángkévékben ég;
Ragyog a városi házak sora,
S köztük te is, haldokló düledék.
Hozzád méltó ez a végső sugár,
Ez a kihúnyó, méla alkonyat . . .
Jó éjt, fáradt szemedet hűnyd le már,
Az idő rég megásta sírodat!

Ifjú voltam, mikor elhagytalak,
Gyermekszívű, ábrándokkal tele.
Szép csillagok! — A vándorlás alatt
Elfújta őket mind a sors szele.
Hisz te tudod, te voltál mesterem,
Tanult a gyermekszív tőled sokat:
Itt szívtam én magamba csendesen
Dicsőségvágygal tündér-álmokat.

Itt szőttem első szép szerelmemet
A szőke lányról, (vajjon él-e még!)
S hullattam érte később könnyemet,
Mint múló cseppjeit a nyári ég.
Itt lelkesedtem ősök tettein,
Kik hősen védték egykor falaid',
A fűben álmodozva: szemeim
Látták a daliák alakjait.

Vágyam unszolt s egy ifjú hajnalon
Sorsom elvitt, mint szél a levelet.
Míg átestem a hiú álmokon:
Drágán ismertem meg az életet.
Igy látsz viszont. Lelkem megszűrve jól,
Szegényebb ám, de bölcsőbb is vagyok,
Ki ábrándokra könnyen nem hajol,
Ki színes pillangókon nem kapok.

. . . Mire oktattak engem a romok,
Mint *férfi* értem meg csak jól, hiven:
Hogy a ki multján tétlenül zokog,
Az álmodót elhagyja a jelen . . .
— Magyar, ragadd meg hát gyors kerekét
A kornak, melyben élsz, és *tarts* vele,
Csak az erőset viszi mind elébb,
A könnyezőn átgázol ereje!

(1900. aug. 1.)

A KÖNNYCSEPP.

Ádám a föld göröngyén térden állva,
[Mellére borult hófehér szakállá,]
Imádkozott a szabad ég alatt,
Kopasz fejére sugárzott a nap.

„Ki létrehoztad porhüvelyemet,
Uram, vétkeztem egykor ellened.
A szent édenből kitudtál örökre,
S verejtékem hullván a durva rögre:
Törtem a szűz gyepet, mint a barom,
Hisz tudod, hányszor ellankadt karom.
Hitvány gunyhómra törtek vadjaid,
Gabnám' elhordták éhmadaraid;
Reám küldéd a dermesztő telet,
Ruhátlan testem verték zord szelek,
Száz sebből vérzett, a dér, fagy kimarta:
De zokszó nem jött, ugy-e, ajakamra!

Most se vedd úgy, Uram, hogy ez panasz;
Fejem fölött már elszállt sok tavasz,
Esengő szónál mást én nem tudok,
Szined elé most is azzal futok.

Deli fiamat rég a föld takarja,
Kaint a gyilkos bűne elzavarta,
S ki legdrágább volt nékem a világon:
Megejté Évát is az örök álom.

Lelkem vérzik, a láthatatlan lélek,
Kinom a tűz-napnál is jobban éget,
Emésztő lángja túltesz mindenem.
E fájdalomra adj gyógyírt nekem,
Uram, Te, kiből a jóság fakad,
Ki fölveszed a nyomorultakat!"

S míg összekulcsolt agg keze remeg,
Az égből láthatatlan permeteg
Hullong föléje s ellepi szemét.
Fájdalma egyre vesztí erejét,
S felolvad, mint a hó a nap hevétől . . .
Az *első könnycsepp* hullott ki szeméből.

BÁRD MIKLÓSNAK.

A te lelked dallal áldva,
Fürdik fénybe', napsugárba'
Illatos mezőn;
Hangja patak csacsogása,
Kalásztenger susogása,
Nap ha tűzi hőn.

A mi szép a magyar szívnek,
Rég nem csengték azt a rimek
Olyan ércesen . . .
Kardja csattog a huszárnak,
Képe villan pejlovának,
S csillog hősi szem.

Zrinyi lelkét feltűzelte
Egykor égő honszerelme
És a múzsa-csók;

Harcban győzött büszke kardja,
S méltósággal nyílt meg ajka:
Zengve hősi szót.

Lant és szablya összemérve,
Új alakba, új időkbe,
Csak a forma más . . .
A szívverés az a régi,
Dalodat a magyar *érzi*,
Bárd, te daliás!

Száll szerelmes lányszívekbe,
Tűzet gyújt a szép szemekbe',
Mint a tiszta nap.
Rabul ejt az férfi-szívet,
A ki lánggal így megihlet,
Míg a húrba kap.

Derüd áttör búfellegen,
Hangod meglep, mint sejtelem,
Mely szóra talált.
Főlemel bölcs komolyságod,
Égbe szárnyal igazságod,
Édes szavu Bárd!

(1902. febr. 9.)

A MARGIT-SZIGETEN.

Tündér-sziget, te élő költemény,
Kedvre gyúl itt az ifjú és a vén,
Szépségeden ámul a jövevény,
Állsz, mint smaragdkő a Duna ölén!

Ki egyszer elbolyong e fák alatt,
Hálával örök adósod marad,
Szívét megejté boldog pillanat,
— Minden zugodban dal s virág fakad.

A lombok között, a rózsák felett:
Illanó fényes párázat lebeg.
Szép szűz királylány, tiszta lelkedet
Szemléli benne a friss képzelet.

Kinek szívében ég nagy szerelem,
Az járjon kedvesével földeden:
Halk édes álmot szőhet e helyen,
Míg zsong körül a Duna csendesen.

Költőinknek megihletted dalát;
Dús tölgyeid árnyán késő nyarát,
Nagy költőnk egykor itt álmodta át,
Fényéből egy-két sugárt hagyva rád.

Tündér-sziget, te élő költemény,
Kedvre gyúl itt az ifjú és a vén,
Szépségeden ámul a jövevény,
Állsz, mint smaragdkő a Duna ölén!

TEMPLOM ÉS GYÁR.

A nagy városban fel se tűnik,
Hogy oly közel egymáshoz áll:
Tornyával az ősrégi templom,
S füstös kéményivel a gyár.
Ott hívók zengik a zsoltosmát,
Míg száll a tömjénfüstje föl;
Itt csattog, zúg a gép robotja,
És fojtó kőszénfüst gyötör.

Harangok szólnak a toronyban,
Hangjok száll zsongva-bongva szét;
A gyárban cseng a villany-óra,
S visítóan süvölt a gép.
A torony szól: „Itt van az Isten.”
S arany keresztje fölragyog;
A gyárkémény nagy füstöt ontva
Felel: „A munka én vagyok.”

És zúg a gyár, kong a harangszó . . .
És foly a vita, küzdelem;
Próféták kelnek versenyezve
Tanokkal úton, útfelen.
Anyaghivőnek áll az egyik,
Tündérmese az ég neki;
A másik az Istent kiáltva:
A földet, kincset megveti.

. . . Est van. Kigyúl a lángok ezre,
Rajzik ki a gyárból a nép.
S egy sápadt, bús munkás-leány a
Templom felé sietve lép.
A kaput bár régen becsukták,
Ő kint a kőlépcsőkre rogy,
S a míg fohásza égbe szárnyal:
Megenyhül szíve s búja fogy.

A HUNOK.*

A földön egyre tart az örök nagy séta . . .
Utra kél Attila késő ivadéka,
A hűtelen korcs, a gyámoltalan gyöngé,
A kit *hun*nak csúfol Amerika földje.
Érceket olvasztó, pokoli kohókban
Dolgoznak éj-nappal sorvasztó robotban,
S hol a tűz legközelebb okádja a mérget:
Oda lökik a hunt gyűlölködő népek.
Megvetett véreit a nagy hunseregnek,
A kitől őseik egykor úgy remegtek.
. . . Ki fogná pártjukat, egymagukban állnak,
Eljegyzett vitézi piros tűzhalálnak.
Sápadt csontos arcuk ragyog a nagy fényben,
Halálmegvetés ül mindnek a szemében,
S a korcsban is kigyúl még egyszer a láng ott,
Mely rabul ejtette egykor a világot.

* Egy napilap amerikai híreinek olvasására. 1902.

Jaj annak, a ki egy percre is elszédül,
Nyom nélkül eltűnik a földnek színérül!
A piros kohóban porló por sem marad,
El sem sötétednek az izzó sugarak.
Mihamar egy másik kerül a helyére,
Nem baj, úgy is fogytán van már a hun vére,
Úgy sincsen rokona sehol a világon,
Dicsőségük is már csak mese, csak álom!
S a ki el nem hamvad, oda vész a lába,
Vagy dolgozó karja, vagy szeme világa.
És hogy ne lássák ott a torz szenvedőket:
Távol egy szigeten gyűjtik egybe őket.
Ott pusztul el aztán hosszan, elfelejtve
A szegény gyászhunok koldús regementje.

KÉT DÓM.

Vén százados dóm tövében
Ül egy gyermek a fővényben,
S elmerülve nagy munkába:
A dóm alakját formálja
A szétfutó homokszemből,
Mely a szellőtől is megdől.

Egész szívvel csügg e munkán,
Mást se lát, míg rajta munkál.
Nem ösztönzi gyarló érdek,
Dicsőség se kell szívének;
De ott ragyog gyermekálma
Kicsiny homoktemplomába'.

S te ott fenn az égi trónon,
A kinek a világ hódol,
Ime néked, nézd, emeltek
Két templomot egymás mellett!

Az: szédítő nagy műremek,
Ez: szétomló homokszemek.

Azt emelte a hiuság,
Ezt az ártatlan tisztaság,
Mely tudatlan megsejtette,
Közelb jutván közeledbe,
Hogy szétfutó homok minden,
S örök csak te vagy a szívben.

A KELECSÉNYI ERDŐBEN.

I.

Ide jöttem, ha szívem megtörött;
Örömem is szebbé lett e helyen.
Ide hajtott elsőbb a csüggedő,
S később a boldoggá vált szerelem.

Nézd, itt bolyongtam annyit egyedül,
Mikor még sejtve csak álmodtalak;
S idejöttem ismét, mint jegyesed,
Bevallani nagy boldogságomat.

S mint férjurad, most véled járok itt,
S a hogy kezembe fogom kis kezed:
Kigyullad lassan, észrevétlenül
Szívemben a legszebb emlékezet...

II.

Ha madár szól epedőn, édesen:
Az az én itt felejtett énekem,
Ha a lombon bús szellő suhan át:
Mint hogyha sóhajomat hallanád.
Szólítsd meg a virágot, levelet,
Talán mindannyi tudja nevedet;
S ha valamelyiken harmat ragyog:
Könnycsepp az, melyet híved hullatott.
Megérzed-e, hogy itt minden szeret,
Mint ismerőst, hogy úgy köszöntenek!
A lombok sűgva összehajlanak,
Lesik, tudom, hogy megcsókoljalak.
— Óh, jőjj, ezen a tiszta szent helyen,
A hol fogant ez a nagy szerelem:
Megcsókolom piros ajakadat!...
Egyszerre csend, az erdő hallgatag,
Egy hosszú perc és zaj és hang se kel:
Bennünket ünnepel.

TAVASZ VAN MOST...

I.

Tavaszi van most, víg kikelet,
Zöld ruhában mezők, hegyek.
A ki ezt a ruhát varrta,
Vágyainkat meghallgatta.

Friss harmatos kora reggel
Bolyongunk a Zugligetben.
Jánoshegyén pirkad az ég...
Mariskám, mondd, szeretsz-e még?

Vágyébresztő dalok szállnak
Illatával a virágnak.
Ragyog a nap a hegyeken,
Szívünkben meg a szerelem.

II.

Tavaszi van most, virág nyílik...
Hű leszel-e hozzám sirig?
A virágnak élte egy nyár,
Szerelem is könnyen elszáll.

A szerelem még se virág,
Tovább élhet, mint a világ.
Szerelem a lélek fénye,
A virág a föld növénye.

III.

Tavas van most, sugár nevet,
Lám, a föld is felébredett.
Álmainak vége, vége...
Zaj vegyül a piros fénybe.

Az élet a fényből fakad,
Hagyd eltűnni az álmokat!
Egy fénysugár több üdvöt ad,
Mint egy egész álomvilág.

A SZEGÉNYEK HÁZA.

Az utam erre visz naponként,
E házat már rég ismerem.
Csendes tájékán néha megkap
Nyomasztó, méla sejtelem.
Ilyenkor látom: mily mogorva,
Sötét ablakkal van tele,
Mily zord a némasága, és hogy
Szegények háza a neve.

S ilyenkor kell épp látnom azt is,
Mily kőszívű a pesti nép.
Meghalt a ház egyik lakója,
És viszik árva tetemét.
A kocsit nem kíséri senki,
A pap is gyorsan visszamegy...
Üres egy hely... csak ennyi történt,
S künn már lesik: ki kapja meg.

Igy megy az egyik, s jó a másik,
Mi jelzi, hogy még élnek itt.
Meg a tavasz, a szép, az áldott,
A kitől a virág kinyit.
A tágas udvaron a fákat,
(Terebélyes vadgesztenyék,)
Napsugár csókja kifakasztja,
S illatban fürdik meg a lég.

Ajtó nyílik, a ház lakói
Jönnek a napra... Mily sereg,
A sánta nyög, szóltan a púpos,
És nem lát jól a sok öreg.
Járnak, kelnek, fáraszt a séta,
Pihenőt nyujt nekik a pad...
A gesztenyékről csendbe', halkán
Rájuk virágok hullanak.

De szemeik a rancos arcban
Csillogtatnak bús könnyeket.
Melyök nem gondol tavaszára,
Virág nyílván fejük felett!
Óh, mennyi elszállt édes álom,
Óh, mennyi terv, mely romba dőlt!
...A kalapom szememre húzva
Futok tovább e ház előtt.

Aznap aztán nehéz a munkám,
S álmodni, jaj, dehogy merek!
Valamitől remegve tartok,
Mint a megvert, félénk gyerek.

Csak este, mikor feleségem
Otthon nagy-boldogan fogad :
Akkor száll el lassan szívemről
Az a nyomasztó gondolat.

A MIÓTA EGYBEKELTÜNK . . .

A mióta egybekeltünk, ugy-e, édes feleség,
Nem volt a mi életünkben egy megbánó perc se még!

Nem csalódtunk mi egymásban, hisz előre mondtam
[ezt.

Két ilyen szív egyélete : hogy lehetne nyüg, kereszt!

Felezzük a búbánatot, megosztjuk az örömet,
Két erővel egyengetjük útjainkon a rögöt.

Gazdagságunk, pénzünk nincsen, de dolgozni szere-
[tünk.

Minek a kincs, ha megvan a mindennapi kenyerünk !

Igy fogy éltünk mécssugára, de szerelmünk egyre nő,
S el nem hamvad égi lángja sirodban sem, temető !

(1902.)

A KISHITÜEKHEZ.

A kis bogár is féltve őrzi vackát,
Hős várhely minden apró hangyaboly;
A vig madárnak egy világ a fészke,
Melyen pelyhedző fiának dalol.

Szent tisztelettel járj, a hol születted,
S gyűgyögtél elsőbb: a kedves helyen!
Hozzá hasonlót nem találsz a földön —
Csak egy hazához fűz honszerelem.

Óh én hazám, kit véren szerze Árpád,
Fáj-e, hogy kishitü sok gyermeked!?
— Kétségbe vonva gyáván nagy jövődet:
Könnyelmű váddal üt rajtad sebet.

Őrző szemedre hányja, hogy szegény vagy,
Hogy csak kullogsz más nemzetek mögött,
Hogy nyelved' a határon túl nem értik,
S erőd, ha volt is, régen megtörött.

Óh törpe vérem, ne mondd ezt a vádat,
Hazádat meg ne öld! Tekints körül!
Folyóinkon, nézd, a futó hajóraj:
E föld kincsétől majdnem elmerül.

Vasutainkat mintha szél ragadná,
Átfutják a síkot és völgyeket,
S hegyeink csúcsát zöld smaragdba vonja
Tölgy és fenyű az örök hó helyett.

Súlyától megdől az alföld kalásza,
S tovább gyárkémény-erdő füstölög.
Nézd a derék fajt: a magyar parasztot,
Bölcsőbb, különb az minden nép fölött!

S a hős csatákban nem győztünk-e mindig!
Kardot nép így nem forgatott soha.
Történetünk zeng a harcok zajától,
Mint egy fenséges, hősi harsona.

És vannak hőseink, kiknek nevére
Szent tűz fut át a honfi lelkeken.
— Hol a nagy mult varázsa így kihat rád:
Fényes jövőbe lát ott a jelen.

Óh, hát ne vádolj törpén, kishitűen,
Hazád olyan, a minőnek hiszed,
S ha eszmeképét nagynak alkotod meg:
Azzá teheti agyad, hű szived.

Mert a haza nem pusztá fogalom csak,
Bölcs szervezet, nagy égi alkotás,
Vérének milljó sejtje fut ereiben,
Erő, kinek hatása szent, csodás.

FELESÉGEMNEK.

Ha homlokomra néha felleget
Hajt az élet sötét szele,
Ne okozzon ez tartós bűt neked,
Óh nőm, szivem egyetlen!

A fényes ég is gyakran elborul,
S az érző lélek is ilyen.
Szövődik száz ok láthatatlanul
És ejt sebeket a sziven.

Nehéz az élet, s érted is vivom
A vértelen küzdelmeket,
Melyekben tétlen fonnyad az izom,
Csak lelkünk kap vérző sebet.

Szerelmem híven ég oltárodon,
Nem éri gyarló gyöngesség;
Fényétől gyúl ki újra homlokom,
Mely néha gondtól oly setét.

(1902.)

AZ ÉLŐ SZOBOR.

Éj van; de a nagy város soh'sem alszik.
Egy ifjú ember jár a Duna partján,
Bús lépteinek hangos zaja hallszik;
Fáradt szemével csüng a folyam árján,
A hol a parti lámpák fénye csillog.
A kéjt, mámort, a dőzst megunta rég.
A mely vezesse, nincs egy tiszta csillag:
Puha korának gyöngé gyermekét.

S elnézi őt hosszan szobor-szemével
A nagy, kinek nevét dicsőítem,
És érc-alakja megmozdul az éjben,
S megy az ifjuhoz halkan szeliden.
Karját karjába ölti, szó kel ajkán:
„A szemed fénytelen, az arcod halvány,
Ifjú barátom, mi bajod, mi vágyad? . . .”
Szól ez: „A Duna vet ma nékem ágyat!”

„Meghalsz, mi könnyebb ennél, gyöngye gyermek!
De gondoltál-e rájuk, kik szeretnek:
Szülőd, hazád meg honfivérid,
Hálátlanul mért hagynád őket itt!
A mámor gőze ég ifjú fejedben,
Fenékig ittrad a kék poharát,
De tudod, hogy nyomorban él hazád?
S koldus fia hogy hűtlen szárnyra rebben?!
Idegen zászlókat lenget a szél
A négy folyó magyar határain,
Szinük pirosuló vér, és hangja kél
A gyűlöletnek népünk ajkain.
Ma még korán van, úgy lehet, de holnap
Talán már várunk romjain dalolnak:
Ujongva, győzve vad idegen arcok,
S mi gyáván elveszítjük itt a harcot!
S te gazdag úrfi, szép fiatal elme,
Elhagyná szivedet a hon szerelme?!
Nem úgy, fiam, nem ez az élet útja,
Az érdemes ezt másképpen megfutja.
Rombolj le bálványt, építs templomot,
Legyünk egyenlők mind, és boldogok!
Vezesd a szegényt, mert gyámoltalan,
Neveld, tanítsd, mert majd vakon rohan
Az ál-eszmék után, hol áll a lejtő,
S hazádnak sorsa is kétségbeejtő.
Eredj, fiam, az élet útja ez,
Önzetlenül élj, dolgozz és szeress!“

Kezét bucsúra nyujtva megy a nagy,
Az ifjú áll s meghatva szól: „Ki vagy,

Ki lángra gyujtád gyöngé lelkemet,
Óh mondd, szivembe vésem nevedet!
Apám se szólt ily hévvel soha hozzám.“

„Fiam, szobor az én testem, az orcám,
Meghaltam rég, de szivem itt maradt,
Az szólt veled e néhány perc alatt.
S nevem? . . . Minek mondjam neked,
Nem az eszméim győzedelme
Emelt neki emlékjelet!“

VÁNDORÚT.

Egy kurta óra csak e földi létem,
Megyek tovább, ha egykor végig éltem.
Egy állomás csak, nem is pihenő,
Tűnő ábrándot, álmot hirdető.

Örök létemből egy kitépett óra,
Hogy vezeklését lelkem itt lerója,
Szomjazva mindazt, mi tökéletes,
Hol minden múltó, gyarló, szögletes.

Az ifjúság szép táját már bejártam,
S csak egy mosolygó virágot találtam.
S míg nézem: elhervad szívem felett —
Igy száll a földről el, a mi remek!

Ha visszatérek a nagy végtelenbe,
Vágyat, bűnt, romló porhüvelyt levetve:
Lelkem itt mégis diadalt arat,
Hagyok e földön egy-két sugarat.

Ki megértém e gyarló földi létet,
Annak vevém, a milyen volt az élet,
Hol hinni kell gőg, hiúság ne'kül:
Egy más világban redületlenül.

TÉLI KÉPEK.

I.

Hullnak, hullnak a lenge hópihék,
Pazar játékot űz ott fenn az ég,
Virágát dús marokkal szórva szét:
Fehérbe öltözi a föld színét.

A tájon egy ódon kastély mered,
Csúcsíves tornya, mint fáradt beteg,
Előre hajlik, egyre mind lejebb,
Mint a ki nem bír el már több telet.

A fénytelen nagy ablakok sora
Nem gyúl ki rajt' víg orcáktól soha;
Sötét, mint kőpárkányán a moha,
A melyet elföd most a tél hava.

. . . S alatt a völgyben felsüvölt a gyár,
A hópelyhekre füstje törve száll;

Keresi táját az ember, madár,
Benn zúg a munka, forr az élet-ár.

Kéménye: büszke munka-óriás,
A ki szilárdan a magasba ás;
Bozontos, füstös feje oly csodás,
Igéje két szó: munka, haladás.

II.

Haragszik a fenséges rengeteg,
Ölén mostan a tölgy is megremeg.
Urrá lettek a téli viharok,
Hó, szél a légben vadul kavarog.

De a vonatnak vígan ver szíve,
Száguldva tör az erdő mélyibe;
Léget hasító fűttyére a vad
A komor erdő mélyén megriad.

Bent nyugton utaznak az emberek,
Ajkukra nyájas szót csal a meleg.
Szemben ül ifjú lányka meg legény,
Szerelmesen csüngnek egymás szemén.

A lány szelíd tavaszról álmodik,
Legény szedi a rét virágait.
Képzeletük csapongva, lopva száll,
És mennyi forró sugarat talál!

A szél ablakra szórja a havat . . .
Már érzik is a forró sugarat,

Kezdődnek is talán a vallozás,
De füttyszó hangzik, itt az állomás!

A lány bucsúzik, hő rezeg szaván,
Oda künn várja csengős cifra szán.
A legény néz: hol futnak a lovak,
A lány is visszanéz: hol a vonat.

ANYÁM.

Gond, munka volt neki az élet,
Tömerdek búja volt szegénynek.
Ha ránehezült sors csapása:
Csak az ég volt vigasztalása;
Patakként folydogált a könnye,
De nem rogyott le összetörve.

Nem zúgolódott tiszta lelke,
Kedvét mindig a jóba' lelte.
Szíve örült: szépet ha látott,
Szerette a dalt és virágot.
Áldotta sok szegény, sok árva,
A kiknek ajtaját kitárta,
Bár szűken volt kamrája gyakran . . .
Jutott is meg maradt is abban.

Igy oktatott a jóra minket,
Hogy gazdagítsa szíveinket . . .

Óh nyájas arcú édes emlék:
Felejtethetlen téli esték!
A félhomályú kis szobába
Ki-kicsillant a kályha-lángja,
S míg ő mesélve ült közöttünk:
Tünder-világ támadt fölöttünk.
Hipp, hopp, szállt, szállt a mese szárnya! . . .
Most tudom csak: ő komponálta.

Példánk lett a meséje hőse,
Ki küzdvén: a rosszat legyőzte.
Hogy sírtunk rajt, ha sorsa vészes!
Ma kacajom se ilyen édes.

. . . Most már öreg. Fiai szárnyon,
Nincs semmi már, a mire várjon.
Álmot felejt, a kor elérte,
Lassan készül az örök révbe.
Már nem előre néz, de hátra,
A merre utjait bejárta.
S a mint mereng a járt vidéken:
Szeme ott csüng félig az égen.

DAL EGY KIS DIÁKRÓL.

Hideg téli délután van,
Kint hullong a hó javában,
Fehér pelyhek le-leszállnak
Ablakára iskolánknak.

Könyve rendben, keze karban,
Szeme itt csügg folyton rajtam.
Érzem, hogy nem gondol másra,
Csakhogy az én arcom lássa,
Beszédemet jól megértse,
Kis szívébe jól bevésse.

Kék szemének tiszta fénye
Sugarat vet a lelkére.
Képzelete bontja szárnyát,
A mint hallja, ki volt Árpád,
Mit tettek a hősök, szentek,
Kik nevünknek fényt szereztek!

Szellős nyári ruhában jár,
Pedig itt a karácsony már.
Küzködik a hóval, fagygyal...
Óh, gondolj rá, őrző angyal!
Gondatlanabb ne légy nála,
A ki könyvét bepólyálva:
Óvja, védi, nehogy fázzon,
Mikor viszi az utcákon.

... Hideg téli délután van,
Kint hullong a hó javában,
Fehér pelyhek le-leszállnak
Ablakára iskolánknak.
Mi itt ülünk a melegbe',
Csend lopódzik a lelkekbe:
Valamiről mesélgetek...
S ő elaludt, szegény gyerek.
Piros arccal nyugszik halkan
Előttem az első padban.

Ma nem birta. Korán kelt fel,
Ujságot hord minden reggel
Özveggy édes anyja helyett,
Ki most ágyban fekvő beteg.
Pajtásai, jó alkalom,
Ébresztenék, de nem hagyom.
Mert tudnék-e olyan szépet
Mesélni a szegénykének,
Mint a milyen édes álma
Van e meleg iskolába'!

VERÉDY KÁROLYNAK.

Zászlódra két ige van írva:
Tudás és emberszeretet.
Elméd rajongva harcol értük,
S mindegyre nő, nő sereged.
Milyen siker lesz győzedelmed,
Ki vívsz egy vértelen csatát,
Egy város milljó lelke áldva
S hálával gondol majd reád!
Törékeny márványnál erősebb
Emlékjel hirdeti neved:
A nép, kit felemelt magasba
A tudás s emberszeretet.

(1903 május 16.)

DENEVÉREK.

Mikor az árnyakkal kullogva jön
A lomha este, s a nap elköszön;
Es a sötétben már nem lát a szem:
Ti akkor jöttök lopva, csendesen,
Denevérek, rút denevérek!

Tanyáitok a pókhálós romok,
Melyekben a sötétség sompolyog;
S nem látható vendégül sem a fény
A zord, penészes odvak rejtekén,
Denevérek, rút denevérek!

A sötétség ad nektek életet,
Tettekre attól éled kedvetek.
'Sz ott a leselkedőre préda vár...
Szebb nálatok a szentjánosbogár,
Denevérek, rút denevérek!

Ti suttogó, bujkáló szellemek,
Ki ne utálna szívből bennetek!
Rútságtok, bűnötök onnan fakad,
Mert gyűlölitek a sugarakat,
Denevérek, rút denevérek!

A gyöngét lábáról leveszitek,
Behálózzátok a jámbor szívet,
Ámítva, hogy csak az az üdv, a lét,
A mi ^{et} nem látszó, a mi sötét,
Denevérek, rút denevérek!

Ámítsatok csak, de a fény örök,
Él a magasban az eszmék fölött,
S előnti telje majd a zugokat! —
Gondoljátok meg a sorsotokat,
Denevérek, rút denevérek!

A BUDAI VÁRKERTBEN.

Csodás ígézet játszik itt veled,
Lágy dalt susognak a falevelek,
S lassan kerekvő alkonyi szelek
E dal-ütemre halkan lejtének.

Valaki mintha járna-kelne itt,
Hallod a neszben gyöngé lépteit,
Látod ruhája gyászos színeit,
Borus szemében fényes könnyeit.

Sugár alakja folyton tova száll,
Csak megy, megy egyre, soha meg nem áll,
Hiába hívja sok száz rózsaszál,
Kanyargó uton rejtve tova száll.

Óh álmok kertje, ez nem délibáb,
Csodát regélnek nekünk itt e fák,
Mely védte, óvta: minden kicsiny ág,
Mely üdvözölte: minden kis virág!

... Csodás igézet játszik itt veled,
Káprázat ez vagy tán emlékezet?...
Itt jár, koronás szép feje felett
Glóriát vet a jóság, szeretet.

(1903 jun. 23.)

ERDEI SÉTÁN.

Erdő szélén öreg tölgyfák alatt:
Áll a Szűz szobra csendbe', hallgatag.
Alatta fehér ösvénynek vidáman
Buvik két partja illatos virágban.

Szép kőszobor, művészi kéz remekje.
A bájos arcu kis Jézus nevetve
Ül a Szűz anya áldott szent kezén,
Ki boldog arccal csüng kis gyermekén.

E szoborhoz gyakorta sétaképpen
Eljárunk ketten: én s a feleségem;
Ha szép nyár-délutánján ég a nap,
S hűs árnyék leng az ősi fák alatt.

Szedünk az uton szagos vadvirágot,
Az erdő véle szívesen kínálgat,
S mindkettőnknek közös egyakarata:
Hogy néked adjuk, óh virágok anyja!

És elhelyezzük szent fiad körül,
Ki szinte mozdul, szinte megörül.
Mély vágyban égő szemünk rajt' pihen...
Óh Szűz, te jó, könyörülj két sziven!

Hisz nem ma történt, hogy pár lett belőlünk.
Mulik a tavasz, nyár... Milyen lesz őszünk,
Szerelmünknek ha nem fakad virága,
Ha életünknek meddőn vesz ki fája!

...S köröttünk a szép kék harangvirág
Sejtelmes szóval cseng-bong áriát;
S az erdő mélyin messze valahol:
Kis fészken ülve két madár dalol.

Bölcsődaluk fenséges hallgató,
Szavára elhal ajkunkon a szó,
Kitárja szirmait a vadvirág,
S mi ketten szótlán nézzük Máriát!

(Parád, 1903. júl. 23.)

HARCOLTAM AZ IGAZSÁGÉRT . . .

Harcoltam az igazságért
Üldöztetve, elhagyottan,
Oltárt emeltem a szépnek,
S lépcsőin vérverejtéknek
Kínjai közt roskadoztam.

Vérem ömlött zord csatákban,
Felitták a durva hantok.
Ki arra jár, tán megnézi,
Fel nem rugja, megkiméli:
Egy-egy virág nőtt ki rajtok.

ANYA ÉS FIA.

Anya: Nyugtalan vagy, fiam, mondd meg, mi a bajod,
Tán valami gond ért, vagy a szíved sajog?

Fiú: Tegnap történt velem, a mezőn bolyongva,
A lánykám szép nevét írtam a homokba;
Elmerültem kedves betűin gyönyörbe',
S egyszerre jött a szél és tova söpörte.

Anya: Látod, fiam, ilyen a szél és a homok,
Kire bizakodjál: jó, ha megfontolod!

Fiú: De szent nekem e név, s nagy szívem haragja,
Fel szeretném írni most már a csillagra,
Hogyha leszáll a nap s jön a sötét éjjel:
Onnan ragyogjon rám halhatatlan fénynyel.

Anya: Hiú, édes fiam, a csillagok fénye,
S nincs földi hatalom, mely őket elérje.
Ha drága előtted a kedvesed neve:
Ott a lelked, fiam, ird csak szépen bele!
Véges sorsuak fent a hulló csillagok,
Halhatatlan fényben csak a lélek ragyog.

KATINKA.

Fiatal lány, tizenhat éves,
Nyulánk alakja csodaszép,
Hófehér arcán rózsapír ül,
A szeme, haja éjsötét.
Nincs nála szebb leány a gyárban,
Hol annyian becézik őt;
Mosolyra csakis ő deríti
A zord arcú művezetőt.

Szép úri neve van: Katinka,
Mondják, tán grófi nemzedék,
Utánozzák is már a lányok
A ruháját, viseletét.
És még eddig nem is kevély rá,
Fehér keze jól dolgozik . . .
De ha valaki megfigyelné:
Magában mennyit álmodik!

Olyan szűzi még mint a rózsa,
Ki ma hajnalba' született,
Az álma is oly tiszta, légi,
Akár a rózsa-lehelet.
Az álma: a fényes lovagról,
A kinek szép minden szava,
S a míg bókol, érzik ruháján
Bódító parfüm illata.

Igaz, hogy még sohase látta,
De majd találkozik vele,
Fessen köszönti majd az utcán,
S ő küzd: fogadja-e, nem-e? ...
Szive dobban titkos örömtől,
Hogy álmát végre megelé . . .
— Ez lesz első lépted, szegény lány,
A mélységes örvény felé!

ÖZVEGY BACSÓNÉ.

I.

Az alvégi soron, ottan is a szélen
Lakik Bacsó Pálné kis házban, szegényen.
Egyebe sincs ennél a rogyott kis háznál,
Egyebe sincs neki az özvegyi gyásznál.
Volna még valaki, lelkéből a lélek:
Rozija, a lánya, friss ága szivének.
Jaj, de az is ott van Pest-Budán, az árva,
Jó magát, a szegény, szolgálatra szánta,
Mivel hogy a szükség hajtotta ostonnal:
Apja sírjától az árvai nyomorral.

Pár éve van már ott, s még egyszer se látta,
Tán el is fáradt már a cselédi hámba,
Tán el is hervadt már orcáin a rózsza,
Tán nem is hajlik úgy az ájtatos szóra?!

Szárnya, szárnya, szárnya az égi madárnak,
Nehéz várakozni az édes anyának!

Nehéz a szívének, — így iratja neki, —
Míg meg nem csókolja, míg meg nem öleli.
Hogy csak jőjön haza, látogatóba bár,
Mint szülött fészkére tavasszal a madár.
Szakajtson egy napot, egy szombati estét,
Alkonyati óra csillagának keltét,
Csak a míg orcáját, dereka árnyékát —
Meglátja a hat ág haja fonadékát

Jön szépen megírva, siet is a válasz.
De, édes Teremtőm, csupa kifogás az :
Most ezért, most azért, — bár hisz ő is várja,
Az anyai csókot szomjúzva kívánja.
Kiárad Bacsóné, szive teli nagyon :
Jaj, én a levelet hiába iratom !
Az énekes takács tán nem is úgy írja,
Panaszát a lelkem a hogyan elsírja.
De hiszen irattam egyszer-kétszer mással :
Kopogi kovácscsal, Támadi takácscsal.
Erre is, arra is az volt a felelet :
Kedves édes anyám, nem lehet, nem lehet.
Jaj, ha én a tollat magam vezethetném,
Szántását nékie bánattal bevetném ;
Jaj, mert így a lelkem nem ismer nyugalmat,
Mégfogta valami tolvaj gyanu-harmat !
Jaj, mert Pest-Budában kelendő a virág,
Kelendő, hullandó, s nem bánja a világ !

II.

Cseregett a szarka, jelentett vendéget,
Kedveset, édeset Bacsóné lelkének.

Az bizony, levél is érkezett kezéhez,
A Rozi írása, szorítja szívéhez.
Jaj, mit ír a lelkem azon a papíron :
„Édes anyám, reszket a kezem, míg írom,
Szombaton estére, estharangszó táján,
Otthon leszek belül a kapu-félfáján,
Kegyelmed orcáját csókommal borítom,
Jóságos jó lelkét a lelkembe szívom !“

Harmatos a szeme, de hamar felszárad,
Öröm fakasztotta, nagy öröm, nem bánat.
Az estét előre festi már a lelke . . .
Leült egy libát is, — bár nem könnyen tette.
Becézett jószága volt az Bacsónénak,
Vén luddal vetekszik, esztendő sines még csak ;
Kocából nevelte, magányos árvából,
Kezéből etette, kenyere javából.
De már mostan lakzi, lakodalom légyen,
— Szólt, — mikorra megjössz, aranyos cselédem !
Levágta a libát elfordított fővel,
Szeme könnybe lábadt a között erővel.
De felejtí könnyét, míg koppasztja, bontja,
A zsírja a lábast már is hogyan fogja.
Hátha tüzet érez, lassú csutka-tüzet :
Be szaporán ereszt, be szépen megfizet !

Künn gólya kelepel a ház tetejében,
Pipál a fakémény mellette kevélyen.
Benn macska lesekszik, szeme meg-megcsillan.
Egy lehullt darabka hússal oszt elillan.

— Süti már a libát Bacsóné, forgatja,
De szíve nyugodni sokáig nem hagyja.
Jön-e már, jön-e már? — Ki-kitekint egyre,
Szárnyával veri már a falut az estve.
Estére ily soká sohse harangoztak,
Rossz torony, rossz óra, az anyaszív rosszabb.

Kész már a liba is. Megpirult pirosra,
Az alját illatos zsír bővibe' mossa.
Bacsóné befödi . . . A tűz is már hamvad,
Hunyó sugarai csak néha villannak.
Kimegy az udvarra, de fáradt már igen,
Leül várakozni diófa enyhiben.

Csend van, szinte hallszik szíve gyors verése,
Fabontó bogárnak csöndes percegése.
De mozdul a falomb, esti szél mozgatja,
Álmot hoz szárnyain, álomba ringatja.

A kelő hold fénye a földet előnti,
Bacsónét álmában a Rozi köszönti:
„Adjon Isten, anyám!” . . . „Hozott Isten, lelkem!”
„Eljöttem, eljöttem, öleljen meg engem!”
Szomorú a leány, képe olyan sárga,
Mint a sáraranyfű betegszín virága.
„Beteg vagy-e, Rozi, mi nagy bajod lehet,
Ez a szem nem szemed, nem a tekinteted!”
Felel a lány halkán, akadozik sűgön:
„Elestem, elestem az egyenes úton!”
„A selyem-ruhád vitt úgy-e a rossz útra,
Aranyfűlbevalód mért nem dobtad kútba,

Köves gyűrűdet a haragos Dunába,
Miért is nem jártál csak karton-ruhába'?!'' . . .

Könnyei a földre peregnek szegénynek,
Libája oda bent, jaj, az is elégett;
Illata, szép színe oda van örökre —
Mint a lányszív, a ki magát bűnbe ölte.

Álmodik . . . Ihol meg Rozi csak betoppan,
Bacsóné föl se néz, a szíve se dobban,
Csak aztán rezzen föl, arra nyitja szemét,
Hogy szótlan' valaki csókolgatja kezét,
Ruháját, orcáját, — öleli a lábát . . .
Ijedt szemmel ébred, néz, kémkedi lányát:
Meztelen a füle, karton a ruhája,
Tekintete fehér, piros: két orcája,
Tiszta a szíve, mint a csillagok fénye —
Zokogva borulnak egymás kebelére.

KARÁCSONYI ÉNEK.

Te vagy a szeretet illatos virága,
Örömmek, jóságnak életre kelt képe,
Ki borulsz ma szelid fénynyel a világra:
Óh várva várt fehér karácsony estéje!
Téged áldanak ma az árva szegények,
S mind, a kikben enyhül fájdalom és bánat . . .
Óh, hozz csak gyógyírt a szenvedők sebének,
A merre elsuhan láthatatlan szárnyad!

. . . A gunyhót, palotát hó fedi vastagon,
Fönt a légbe' zeng-bong betlehemi ének,
Hírvivő angyalok, mint ama szent napon,
Még ma is leszállnak, hordván békességet.
Kígyuallad a kis fa, tapsikol a gyermek,
Kiárad lelkének fénye, ragyogása,
S míg Jézus nevének gyűgyög, énekelget:
Azalatt benézek én egy régi házba.

Mely barnult falával vissza a multba néz,
Bús, ódon udvarház, más idők remekje.
Ki rakta falait: rég porlad már a kéz,
Elszállt két századév, mint egy nap felette.
A szobák homályos, álmatag bús termek,
Tűnt nyájas világról mintha álmodnának...
Lelkének részeül fogadta e csendet:
Mogorva, elhagyott agg ura a háznak.

A szelid Megváltó áldott születésén
Ma is egyedül van, világtól felejtve;
De a kandallónál, míg ül karosszékén:
Messze a multakba viszi őt is lelke.
Ifjonti mezőknek gazdag aratása
Visszanéző szemmel még dúsabbnak látszik.
Drága kincs, ha lelsz majd egy-egy hullt kalászra!...
— Csillanó, régi nap, de szived már fázik!

Dombszöghy Tóbiás, sarja ősi fának,
Véletlen' tévedt most erre a mezőre;
Nem érzélgős lélek, dolgozik, küzd, fárad,
A multba szerinte nem jár csak a dőre.
... Derűt hint a tűzfény, a nagy kandalló bűg,
A magány is titkon csábítja, segíti.
Olyan kíváncsi, kedves lesz ez az út,
Az erős is fejét rajt' könnyen veszíti.

Példa rá Tóbiás... S míg tarlóz merengve:
Szíve öröm helyett kigyullad haragra,
A mint képzeletben közelít elejbe
Elűzött hitvese: Ágnes szép alakja.

Ahogy' szól s könnyezik (mint mikor elűzte):
„Ártatlan vagyok, nincs egy parányi vétkem,
Esküszöm, jó uram, a menyei szűzre,
Ki büntelen, tiszta szívembe lát nékem!”

„Hazugság, hazugság, — mostan is azt mondja, —
Hazug: szived, véred, bűnös: leheleted.
Szarvakat neveltél büszke homlokomra,
Cégérnek tetted ki hívő szerelmemet!...“
Óh, szomorú mező, iszonyú emlékek,
Érzi, hogy szívében föl-fölbugygyan vére!
Elernyed acélos ereje lelkének,
Feje bágyadtan dől a vén karosszékre.

Tizenöt éve mult, megőszült azóta,
Hogy öcscsét házánál vendégül fogadta.
Tüzes volt az ifjú, ki magát nem óvta,
S fellobbanó lángját szabadjára hagyta.
Szép szemek fényénél megittasult lelke,
Imába foglalta Ágnes asszony nevét,
És hálát, hírnevet, erkölcsöt feledve:
Lábaihoz hullt, hogy koldulja szerelmét.

Mint vergődő galamb kalitkába fogva,
Úgy reszketett Ágnes, nem tudván: mit tegyen,
S haraggal, szégyennel, szinte csak dadogta:
„Az Istenért, hát ez tréfa, vagy mi legyen?!”
De látva az ifjút, kit visz szenvedelmé:
„Keljen föl azonnal, — szigorún parancsol, —
Nem játék nekem az én uram szerelme,
Egy szómba kerül csak, de rettegjen attól!”

Nem felelt az ifjú, csak lábát ölelte,
S Ágnes tehetetlen' hanyatlott egy székre.
Nyílt a nagy tölgyajtó épp e szörnyű percben.
Tóbiás volt, végzett, s kitámolygott végre.
Így a boldog házból zord tanya lett másnap,
Haragos, vén sasnak eleven kriptája,
Egy kis faluban meg, mondjuk Szentivánnak,
Részvevő csend borult Ágnes mély bújára.

De most Dombszöghyvel én is messze tértem —
Ime, az emlékek, melyek közt ballagott!
Fölpattan a székről haraggal szívében,
Forr vére, meleg van, fut nyitni ablakot.
Fogja a kilincset... mégse... csak kibámul,
Kedves falusi kép ott elébe tárul,
Szegény asszony — szemben egy ablakba' látja, —
Pántlikát fon boldog kis lánya hajába.

Hozzád méltó kép ez, szent karácsony este:
Szükös szegénységben béke, megnyugvás!
Mint éj a sugártól: tűnni kezd keserve,
S könnyebbülést érez utána Tóbiás.
Különös érzelem fonódik szívére,
Elolvaszt fájdalmat, és enyhít bánaton.
... Künn elsőt csendítnek éjféli misére,
S egy jeges ág olykor koppan az ablakon.

Hallgatja, hallgatja, oszt elfordul onnan,
S imádkozni vágyik. Tizenöt év óta
Először keresi: bibliája hol van,
Az ájtatos szent könyv, ki vezet a jóra!

Hol van, Istenem, hol! Mélyen eltemetve,
Egy almáriomból előkerül végre.
Öreg könyv, két kapcsa ezüstből van verve,
Lapjain bölcseség, Jézus szenvedése.

Az asztalra teszi, fordít kettőt-hármat,
Minden betűje jó édes imádságnak.
A megalázottnak lelkét fölemeli,
Végasztaláshoz a szomorút vezeti,
Gyöngének erőt ad, támaszt elesettnek...
Óh, mily gyógyító a Jézus szenvedése!
Dombszöghy Tóbiás szemei könnyeznek.
...Aközben akad ott egy sárga levélre.

Tulajdon írása s bár oly fakó, régi,
Friss illat árad a vén betűk nyomába,
Friss rózsák illata. Tóbiás csak nézi,
Mint tellik meg lassan fénynyel a szobája.
Tavaszfény, mit a szív nagy szerelme alkot,
Tündér-álmvilág, vonzó örök mágnes!
— Kezdődik a levél (ismered a hangot),
„Életem élete, szép szerelmem, Ágnes!“

Nem írom itt tovább. Ki nem írt levelet
Ama első álmok tündöklő idején,
Kit nem emelt égig akkor a szeretet,
És nem vitt magával ábránd, édes remény!?
Rajongás a levél minden szava, sora,
Csak egy kurta mondat ver szívébe vádat:
„Nem én leszek hozzád igaztalan soha.“
S higgadt bírāja lesz egyszerre magának.

Ha mégis az voltam, ha mégis ártatlan,
Ha tán csak a fiút ragadta el vére!?
Hisz meg se hallgattam! — mondja, nyögi halkan,
S ráhajol, ráborul a sárga levélre.
Óh, vessünk-e követ a vén Tóbiásra,
Ki tizenöt évig szilárdan megállott,
Hogy ily későn száll csak szívével vívásra,
Hogy vádolja magát, ha tán jól nem látott!

Mily más lett egyszerre. Szólitja cselédjét:
„Hogy van a nagyasszony, Márton?” — kérdi nyomban.
Csak néz a vén szolga, nem érti beszédjét:
„Hogy van a nagyasszony? . . . A nagyasszony? . . .
[Jobban!”

Csodálkozik, bámul, míg felel dadogva,
Hisz tilos volt eddig szót ejteni róla.
Követte az ura parancsát, hisz szolga,
Félt nagy haragjától az első nap óta.

„Jobban van?” Kicsoda? . . . „A nagyasszony, kérem,
Eszteideig feküdt nagy-betegen ágyba.
De azért üzente nap-nap után nekem:
Hogy mint van a nagyúr, az Isten megáldja!”
Elfordul Tóbiás, ne lássa a szolga,
Mint küzköd' magában, hogy szóljon keményen:
„Jól van, de magának, Márton, más a dolga,
Azonban szólhatott volna nekem régen!”

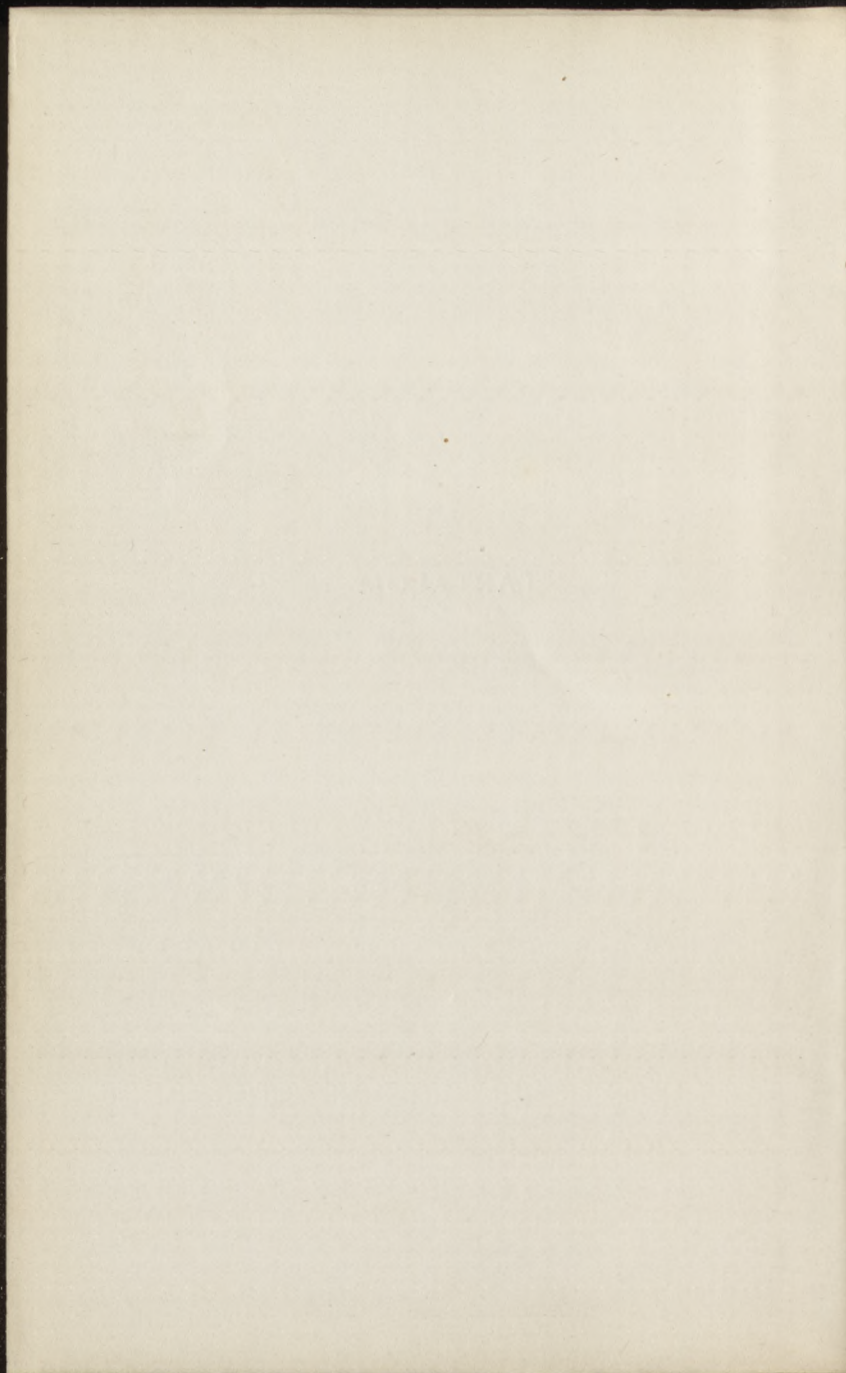
Megérzi a szolga hű szíve: mi történt.
„Akartam én szólni, óh nagyuram százszor.
Mondtam is magamba': most szólsz Márton tüstént,
De visszariadtam mindig parancsától.

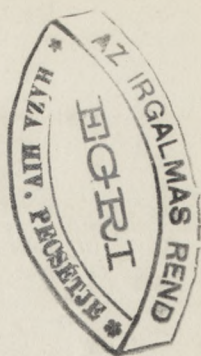
Ne tessék kivetni szívéből most engem,
Ha már szólok, a hogy a szívem kívánja:
Olyan tiszta lelket többet nem ismertem,
Mint a nagyasszony ott a kis Szentivánba.

Kárhozzon el lelkem, ha van annak vétke,
Úgy imádják azt ott, mint az élő szentet.
Jaj, merész is tán a vén cseléd beszéde,
Jó nagyuram nékem bocsássa meg eztet!“ . . .
Elhallgat a szolgál, Tóbiás is hallgat.
Később szól Mártonnak: „Megyünk Szentivánba!“
. . . Csengője csendül a tűzes pejlovaknak,
S a fehér határon tova fut egy szánka.

A szentiváni ház elhagyott lakója:
Ágnes, fönn van-e még!? . . . Fönn van, ül magába'.
Csüggedéstől lelkét hű reménység ója,
Csak teste fonnyadoz, öregszik, — hiába!
Vár, vár erős hittel egy szent édes órát,
Ha majd jön Tóbiás, bocsánatot esdve . . .
Halkan kopogtatnak . . . én végzem a nótát:
Óh áldott vagy, áldott, szent karácsony-este!

TARTALOM

IFJUSÁG.	Oldal
Nem tudom: ébren-e	7
Én még erős vagyok és fiatal	9
Éj	11
Doimb tetején	12
Könyvesek 1—5.	14
Egykor és most. (Lenau)	17
A köd. (Lenau)	19
Nádas-dalok 1—5. (Lenau)	20
Szerelmi ünnep. (Lenau)	23
Távolban. (Lenau)	24
Hervadt rózsa. (Lenau)	25
A három cigány. (Lenau)	26
Nézd a folyót! (Lenau)	28

ÁRBAN.	
Kérdések	33
Árban	35
Temetőben	36
Vizesés mellett	38
Hangulat 1—6.	39

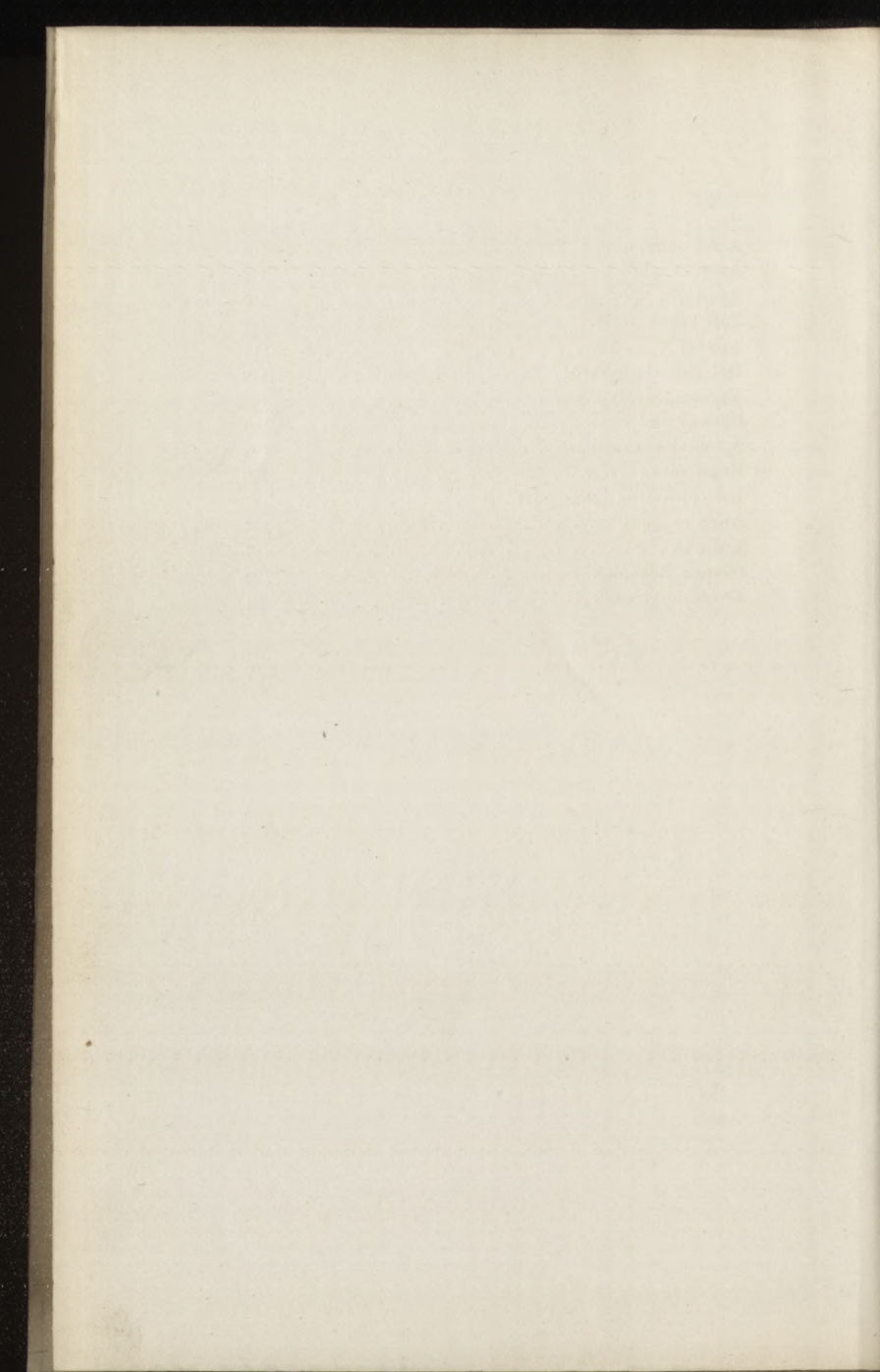
	Oldal
A tarlón	42
A fákról.	
I. A virágos fa	43
II. A virágtalan fa	43
III. Az útmenti fa	44
Virágénekek I—II.	45
Vallomás	47
Te rózsaszál vagy	49
A szigeten	50
Óh nem úgy lesz.	52
Látod, anyám!	54

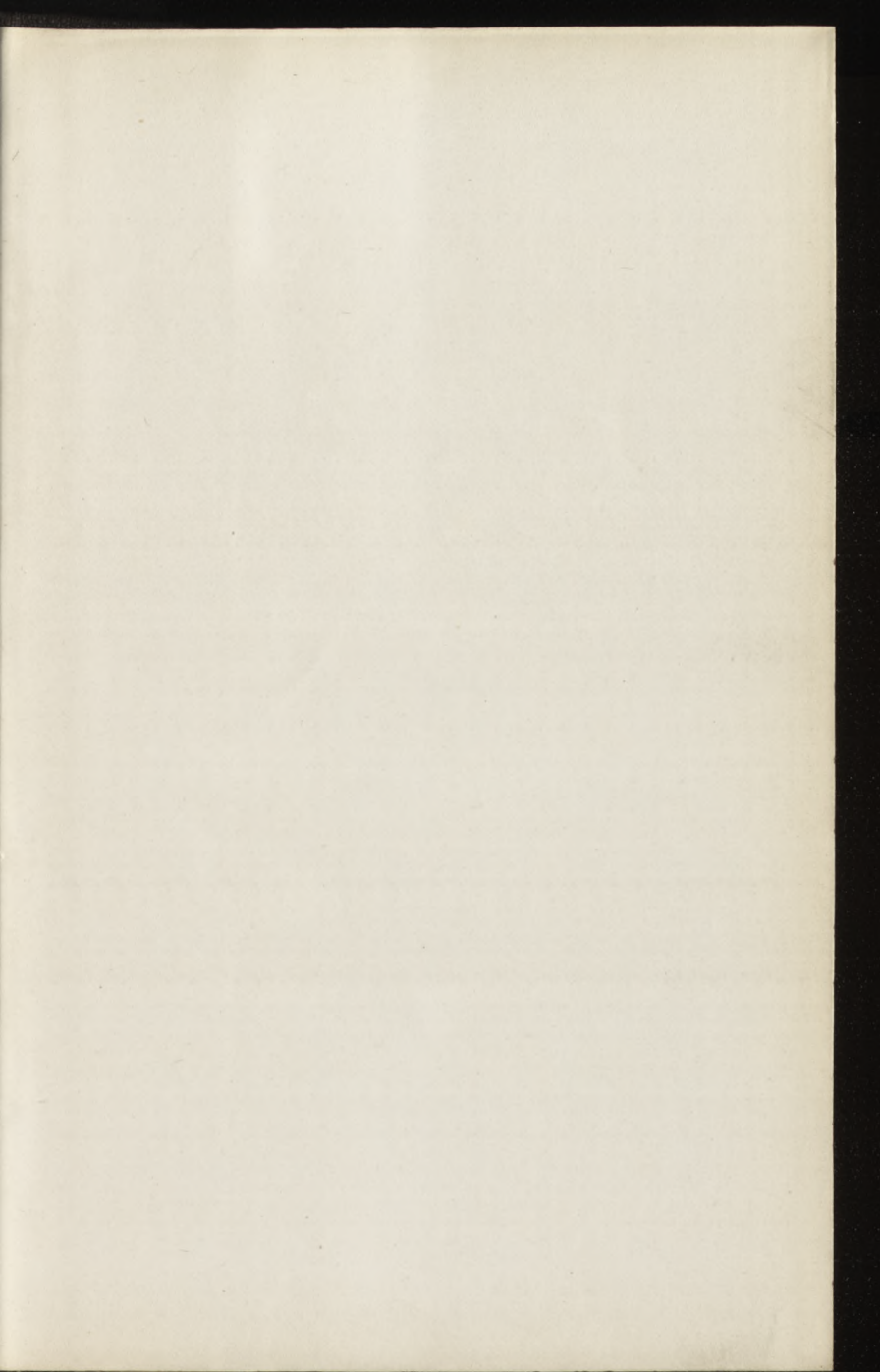
PART FELÉ.

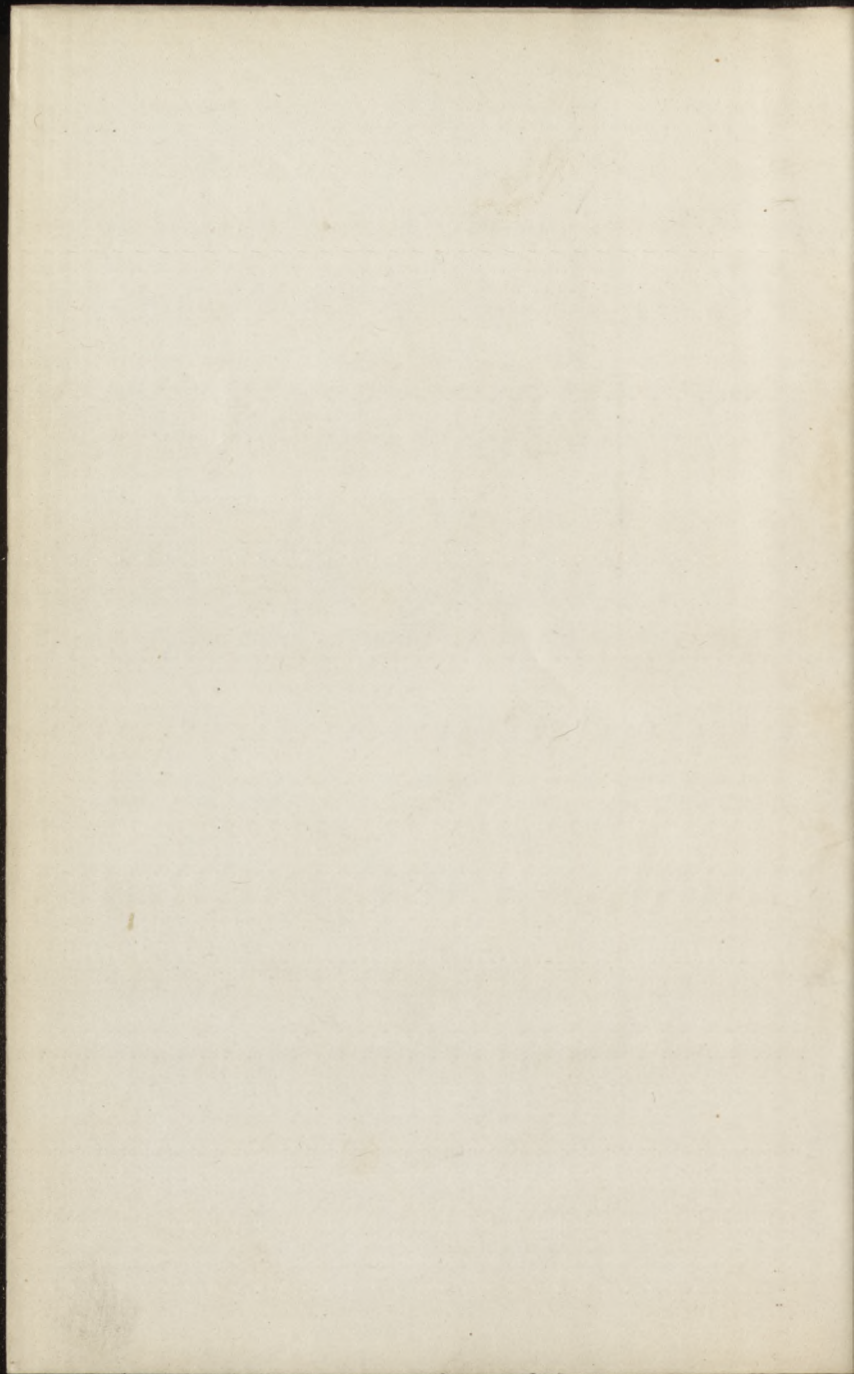
Pásztor-dal	57
Uj szerelem	59
Veled	60
A budai barát	61
Part felé	64
Azt kérdezi	66
A merre én	69
Szeretsz-e ?	70
Annyi napfény	72
Pest utcáin	73
Legenda	75
Az Ádrián	78
A lévai várromon	80
A könnycsepp	82
Bárd Miklósnak	84
A Margit-szigeten	86
Templom és gyár	88
A hunok	90
Két dóm	92
A kelecsényi erdőben I—II.	94
Tavas van most . . . I—III.	96
A szegények háza	98
A mióta egybekeltünk	101
A kishitűekhez	102

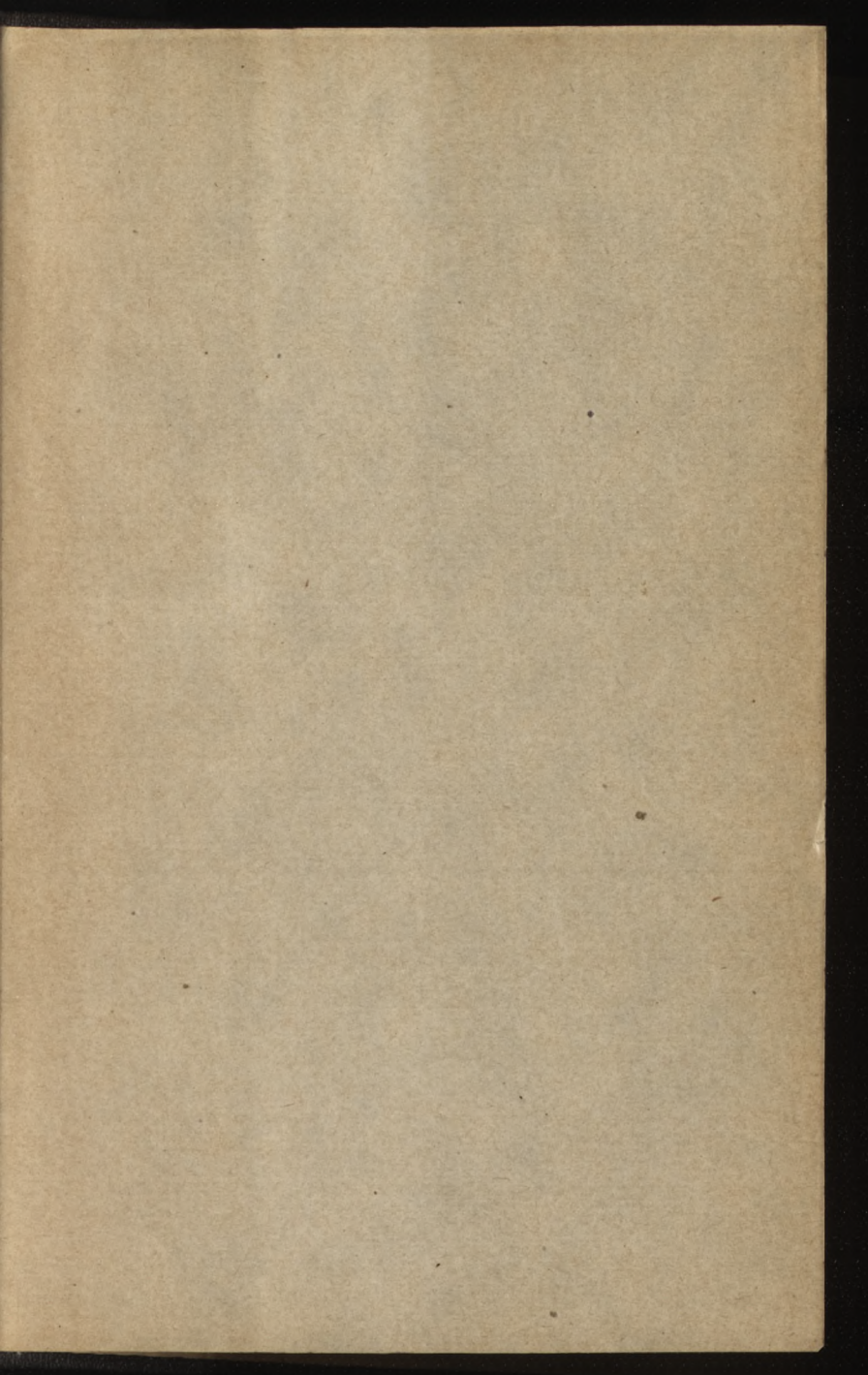
	Oldal
A feleségemnek	105
Az élő szobor	106
Vándorút	109
Téli képek I—II.	111
Anyám	114
Dal egy kis diákról	116
Verédy Károlynak	118
Denevérek	119
A budai várkertben	121
Erdei sétán	123
Harcoltam az igazságért	125
Anyá és fia	126
Katinka	127
Özveggy Bacsóné.	129
Karácsonyi ének	134

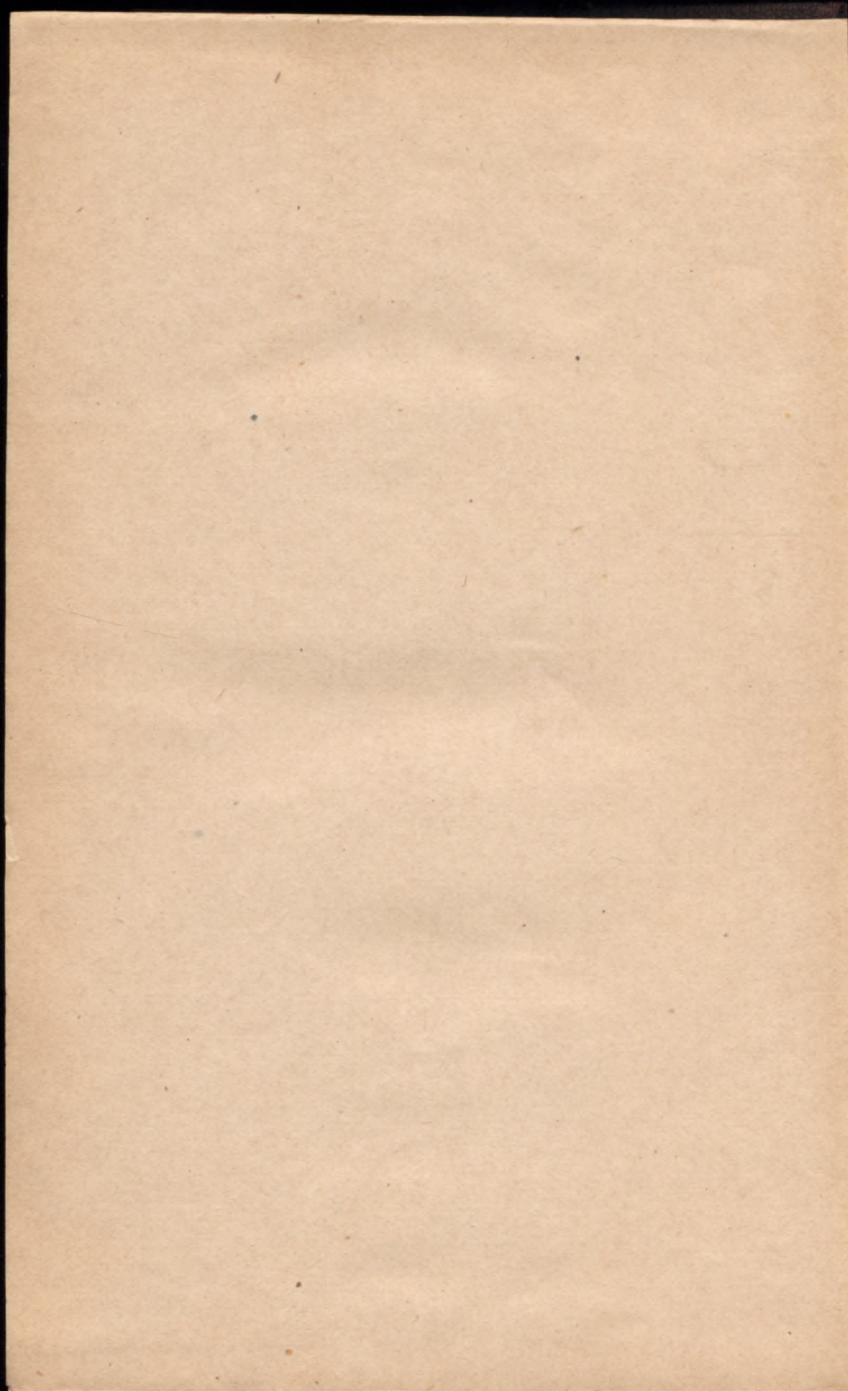

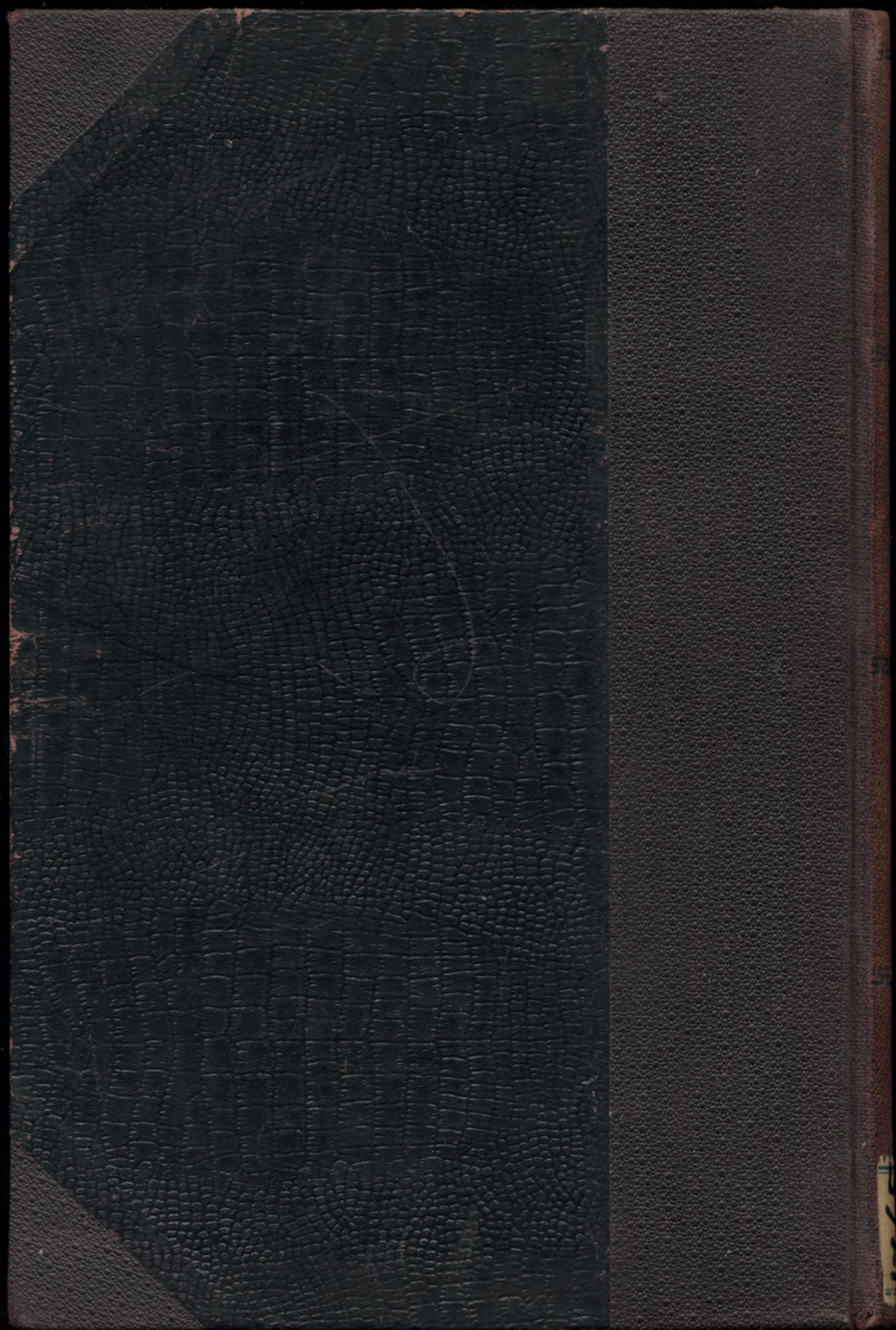

5941

PART II

